

RE-INTEGRATIE VAN ALLOCHTONE BIJSTANDSCLIËNTEN

De gemeentelijke aanpak door de
etnische bril bekeken

- eindrapport -

drs. M.J. van Gent
drs. R.C. van Waveren

Amsterdam, september 2008
Regioplan publicatienr. 1629

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van het ministerie
van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

VOORWOORD

De positie van niet-westerse allochtonen op de Nederlandse arbeidsmarkt is beduidend minder goed dan die van autochtonen. Ze zijn vaker werkloos en hebben relatief vaak een uitkering, in de meeste gevallen een bijstands-uitkering. Een van de speerpunten van het kabinetsbeleid is het bevorderen van de participatie van allochtonen op de arbeidsmarkt (Bestuursakkoord rijk en gemeenten, 2007). Niet alleen om het onbenut arbeidspotentieel van deze groep in te zetten, maar ook omdat werken de integratie bevordert. Tegen deze achtergrond is het van belang om kennis te hebben van de wijze waarop gemeenten, als uitvoerders van de Wet werk en bijstand (WWB), omgaan met de re-integratie van bijstandsontvangers van niet-westerse afkomst. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de Regiegroep Allochtone Vrouwen en Arbeid hebben Regioplan Beleidsonderzoek gevraagd onderzoek te doen naar deze materie. In dit rapport doen we hiervan verslag.

Wij danken de betrokken *gemeenten* voor hun bereidheid om deel te nemen aan het onderzoek. Onze dank gaat met name uit naar de respondenten, die met gretigheid hebben verteld over hun ervaringen. Wij hebben daarvan dankbaar gebruikgemaakt.

Voor de begeleiding van het onderzoek is een *klankbordgroep* ingesteld. In dat gremium hebben wij in een prettige sfeer advies en commentaar ontvangen aangaande onze werkzaamheden. Wij danken daarvoor:

Mevrouw A. Fernand, ministerie van SZW;
Mevrouw M. Verbraeken, ministerie van SZW, na 1-11-2007 opgevolgd door
Mevrouw M. Bhagwandin, ministerie van SZW;
Mevrouw S. van der Laan, ministerie van SZW;
De heer W. Knoppe, ministerie van SZW (voorzitter);
De heer P. van den Heuvel, ministerie van SZW.

Binnen *Regioplan* is het kwalitatieve deel van onderzoek uitgevoerd door Marije van Gent, Corette Wissink en Janneke Stouten. Eerstgenoemde leverde daarnaast de belangrijkste bijdragen aan de kwantitatieve analyses en de eindrapportage. Aan het onderzoeksvoorstel zijn substantiële bijdragen geleverd door Jeanine Klaver, Janneke Stouten en ondergetekende.

De verantwoordelijkheid voor de tekst berust vanzelfsprekend geheel bij de auteurs.

Amsterdam, 4 september 2008

Bob van Waveren
projectleider

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond.....	2
1.2	Beleidsontwikkelingen.....	3
1.3	Onderzoeksvragen.....	6
1.4	Onderzoeksverantwoording	8
1.5	Leeswijzer	10
2	Invulling re-integratiebeleid	11
2.1	Inleiding.....	11
2.2	Doelgroepenbeleid in het algemeen	11
2.3	Allochtonen geen doelgroep in beleid.....	12
2.4	Instrumenten en inkoop	13
2.5	Aandacht allochtone vrouwen en jongeren.....	15
2.6	Methodieken van PaVEM	16
2.7	Conclusie	17
3	Uitvoeringspraktijk	19
3.1	Inleiding.....	19
3.2	Intake en beoordeling	19
3.3	Belemmeringen	21
3.4	Deelname aan trajecten	24
3.5	Ervaringen met algemene trajecten	25
3.6	Ervaringen met specifieke trajecten.....	29
3.7	Monitoring van resultaten.....	32
3.8	Inburgering en re-integratie.....	32
3.9	Conclusie	33
4	Kwantitatieve analyses cliëntbestanden	35
4.1	Inleiding.....	35
4.2	Methodiek.....	35
4.3	Resultaten	36
4.4	Risicogroepen	41
4.5	Conclusie	43
5	Samenvatting, conclusie en aanbevelingen	45
5.1	Inleiding.....	45
5.2	Beantwoording centrale vraag	45
5.3	Etniciteit weinig van belang.....	46
5.4	Randvoorwaarden voor geslaagde re-integratie.....	47
5.5	Aanbevelingen	50
	Literatuur	53

Bijlagen	55
Bijlage 1	Onderzoeksverantwoording	57
Bijlage 2	Tabellen analyses per gemeente	59
Bijlage 3	Tabellen analyses risicogroepen per gemeente	73

1 INLEIDING

De positie van niet-westerse allochtonen op de Nederlandse arbeidsmarkt is beduidend minder goed dan die van autochtonen. Ze zijn vaker werkloos en hebben relatief vaak een uitkering, in de meeste gevallen een bijstands-uitkering. Hoewel het aantal personen met een uitkering daalt, profiteren niet-westerse allochtonen nauwelijks van deze ontwikkeling.

Een van de speerpunten van het kabinet is dan ook het bevorderen van de participatie van allochtonen op de arbeidsmarkt. Niet alleen om het onbenut arbeidspotentieel van deze groep in te zetten, maar ook omdat werken de integratie bevordert.

Gemeenten spelen een belangrijke rol in de verwezenlijking van dit streven. Zij zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de WWB en hebben, naast het verstrekken van uitkeringen, de taak om bijstandsgerechtigden terug te leiden naar de arbeidsmarkt. Met de komst van de WWB in 2004 zijn gemeenten zelf (financieel) verantwoordelijk geworden voor hoe zij deze taken uitvoeren. Een niet-effectieve uitvoering van de re-integratietaken van de WWB kan leiden tot een relatief groot WWB-bestand en daarmee tot relatief hoge kosten. De WWB stimuleert gemeenten daarom opnieuw na te denken over de inrichting en uitvoering van hun re-integratiebeleid en om meer grip te krijgen op de resultaten van het beleid.

Hierdoor is het voor gemeenten zeer relevant geworden om ook de groep allochtone bijstandsgerechtigden succesvol te re-integreren. Een groot gedeelte van hun cliëntenbestand bestaat uit allochtonen: in Nederland is 39 procent van alle bijstandsgerechtigden van niet-westerse allochtone afkomst (CBS, 2007). Er is weinig up-to-date informatie bekend over hoe gemeenten met deze doelgroep omgaan en over de mate waarin allochtone cliënten baat hebben bij de re-integratie-inspanningen van gemeenten. Ook is weinig bekend over de factoren die maken dat een traject voor allochtone werkzoekenden een succesvolle uitstroom kent.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de Regiegroep Allochtone Vrouwen en Arbeid¹ hebben RegioPlan Beleidsonderzoek daarom verzocht een onderzoek onder gemeenten uit te voeren naar deze problematiek. Het onderzoek moet meer helderheid bieden in deze materie en concrete handvatten opleveren voor gemeenten om tot een verbeterde effectiviteit van re-integratie van allochtonen te komen.

¹ De Regiegroep is per 1 januari 2008 opgeheven.

1.1 Achtergrond

Allochtonen participeren minder vaak op de arbeidsmarkt. De netto-arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen ligt in 2007 op 52 procent, terwijl van de autochtonen 68 procent betaalde arbeid verricht (SCP, 2008). Allochtonen zijn vaker werkloos en zijn relatief vaak afhankelijk van een bijstandsuitkering. Worden de cijfers van het CBS over langere tijd bekeken, dan valt op dat het werkloosheidspercentage onder allochtonen meer fluctueert dan dat van autochtonen. De economische conjunctuur heeft een grotere weerslag op de arbeidsparticipatie van allochtonen dan die van autochtonen. De verschillen tussen autochtonen en allochtonen als het gaat om de bijstandsuitkering nemen toe met de leeftijd. Zo had eind 2004 veertien procent van de niet-westerse allochtonen tussen de 25 en de 35 jaar een bijstandsuitkering, tegenover vier procent van de autochtonen in die leeftijds-groep. Voor autochtonen ligt dit percentage ook bij de groep 55-65-jarigen op vier procent, terwijl het voor allochtonen oploopt naar 26 procent (WODC/CBS, 2007).

Vluchtelingen ontvangen relatief vaak een bijstandsuitkering in vergelijking met autochtonen.² Ook de grote vier herkomstgroepen zijn vaker dan autochtonen afhankelijk van een bijstandsuitkering. Van de autochtone bevolking ontvangt in 2004 twee procent een bijstandsuitkering, bij Surinamers en Turken is dit tien procent en bij Marokkanen twaalf procent. Van de Antillianen ontvangt veertien procent een bijstandsuitkering (WODC/CBS, 2007).

Verklaringen

In de literatuur worden diverse verklaringen voor de slechtere arbeidsmarkt-positie van allochtonen genoemd. Deze problemen kunnen worden geordend naar de fase waarin ze optreden. Als het gaat om de voorbereiding op de arbeidsmarkt beschikken allochtonen over een minder goede beheersing van de Nederlandse taal en een lagere (of niet erkende buitenlandse) opleiding. Bij de instroom op de arbeidsmarkt treedt ook een aantal barrières op. In sollicitatiegesprekken spelen culturele verschillen een rol, waardoor de beoordeling van de allochtone kandidaat anders uitvalt dan van een autochtone sollicitant. Er ontstaat als het ware een 'culturele kortsluiting' tussen de werkgever en de sollicitant. Ook hebben allochtonen een minder uitgebreid netwerk en treedt er een mismatch op met de netwerken van werkgevers.

Daarnaast blijft het optreden van discriminatie een rol spelen in de achterstelling van allochtonen op de arbeidsmarkt. Als allochtonen eenmaal op de arbeidsmarkt actief zijn, werken ze vaker onder hun niveau en maken ze minder snel carrière (Klaver e.a., 2005, Van Gent e.a., 2006).

Kwetsbare groepen binnen allochtone groep

Binnen de groep allochtone werklozen zijn met name vrouwen en jongeren

² Zij doen voornamelijk een beroep op de bijstand, omdat ze nog weinig rechten hebben opgebouwd voor andere uitkeringen.

bijzonder kwetsbaar. Nu de economie aantrekt neemt de werkloosheid onder jongere niet-westerse allochtonen wel af, maar zij zijn in 2006 nog steeds ruim tweeënhalf keer zo vaak werkloos als hun autochtone leeftijdsgenoten (22% versus 9%). Het gaat met de groep jongere allochtonen overigens wel beter dan met allochtonen boven de 25 jaar: onder de laatsten was geen sprake van een daling van het werkloosheidspercentage (CBS, 2007).

Een belangrijke oorzaak voor de hogere werkloosheid onder allochtone jongeren is de hoge voortijdige schooluitval, waardoor veel jongeren niet beschikken over een startkwalificatie. Gemiddeld genomen beschikken allochtone jongeren over een lager opleidingsniveau dan autochtone jongeren. Ondanks dat zij vaak een Nederlandse opleiding hebben gevolgd, is hun beheersing van de Nederlandse taal minder goed dan die van autochtone leeftijdsgenoten. Daarnaast kiezen allochtone jongeren niet altijd beroepen waarnaar veel vraag is en is er sprake van een mismatch tussen hun zoekgedrag en zoekkanalen van werkgevers. Ook zou de bemiddeling naar werk van werkzoekenden nog veel te wensen over laten en blijft discriminatie op de arbeidsmarkt de toegang tot de arbeidsmarkt hinderen (SER, 2007).

Niet-westerse allochtone vrouwen blijken ook een zeer kwetsbare categorie. In de afgelopen jaren zijn zowel de bruto- als nettoarbeidsparticipatie toegenomen, maar dit blijft nog altijd ver achter bij dat van de niet-westerse mannen in Nederland. Van de allochtone vrouwen ligt de nettoarbeidsparticipatie in 2006 gemiddeld op 38 procent ten opzichte van 58 procent van de autochtone vrouwen (CBS, 2007). De hoogste inactiviteit komen we tegen bij de Turkse (30%) en Marokkaanse vrouwen (23%) en sommige vluchtelingengroepen. Van de niet-westerse allochtone vrouwen was in 2004 zestien procent afhankelijk van een bijstandsuitkering ten opzichte van twee procent van de autochtone vrouwen. Van de allochtone mannen was dit twaalf procent. Voor allochtone vrouwen zijn belangrijke oorzaken van de geringe arbeidsparticipatie dat zij gemiddeld laag zijn opgeleid, onvoldoende Nederlands spreken, weinig werkervaring hebben en minder gericht zijn op het verrichten van betaald werk. Hun vaak geïsoleerde positie in de Nederlandse samenleving draagt ook niet bij tot participatie.

1.2 Beleidsontwikkelingen

Door verschillende partijen zijn al adviezen ontwikkeld hoe de re-integratie van allochtonen zou kunnen worden verbeterd. Kenmerk van alle adviezen is wel om begeleiding te intensiveren en de doelgroep in praktijksituaties vaardigheden bij te brengen.

Zo wordt in het recente SER-advies *Niet de afkomst maar de toekomst* (2007) speciale aandacht besteed aan het verbeteren van de positie van allochtone jongeren op de arbeidsmarkt. De raad doet hier ook voorstellen om de toeleiding en bemiddeling naar werk te verbeteren. Dit kan volgens de raad door een combinatie van scholing en werk aan te bieden, zoals leer-werktrajecten

en duale trajecten waarin taalverwerving en arbeid worden gecombineerd. Maar ook door jongeren beter voor te bereiden op het zoeken naar werk, onder andere door te werken aan zogenaamde 'soft skills' die nodig zijn om een positie op de arbeidsmarkt te verwerven.³ Ook ziet de raad een taak weggelegd voor werkgevers om meer allochtone jongeren in dienst te nemen.

De commissie PaVEM (Participatie van Vrouwen uit Etnische Minderheids-groepen) heeft daarnaast diverse aanbevelingen gedaan voor re-integratie-trajecten die speciaal zijn gericht op allochtone vrouwen. Een methode die PaVEM aanraadt om de doorstroom naar werk te bevorderen, staat ook wel bekend als de PaVEM-cocktail. Dit is een gemixte aanpak van 'smoelen-boekjes' waarin cv's zijn opgenomen, netwerkbijeenkomsten van werkgevers en allochtone vrouwen, en convenanten met het bedrijfsleven. Daarnaast heeft PaVEM het actieplan Taal-Totaal ontwikkeld om allochtone vrouwelijke oudkomers met een taalachterstand te laten slagen voor het inburgerings-examen en zo taalachterstanden te verminderen. Ook heeft PaVEM met verschillende partijen in het veld afspraken gemaakt om de arbeidsparticipatie van allochtone vrouwen te bevorderen. Het gaat hierbij om gemeenten, UWV, CWI en Samenleving & Bedrijf (Werkplan Regiegroep Allochtone Vrouwen en Arbeid, 2006).

UWV heeft een nieuwe methodiek (Different) ontwikkeld waarmee ze arbeids-ongeschikte allochtone vrouwen willen terugleiden naar werk (UWV, 2005). De belangrijkste kenmerken van de methode zijn de partners betrekken en de cliënt uit het isolement halen via korte taal- en werkstages. Ook worden maandelijkse groepsbijeenkomsten georganiseerd, waarin zowel kennisoverdracht (uitnodigen van sprekers of bedrijfsbezoeken) als interactieve kennisuitwisseling over opgedane ervaringen plaatsvinden. De methodiek is nog niet systematisch geëvalueerd, maar de eerste ervaringen lijken succesvol. Van de eerste twee groepen van zestig deelnemers had bijna dertig procent na ruim twee jaar een reguliere niet-gesubsidieerde betaalde baan (UWV, 2005).

Ook in het onderzoek van Klaver e.a. (2005) wordt een aantal aanbevelingen gedaan om re-integratiekansen van de doelgroep te verbeteren:

- Korte cursussen aanbieden, zodat allochtonen sneller tot het bemiddelbare arbeidsaanbod kunnen worden gerekend.
- Meer intensieve bemiddeling zoals ook in het kader van het MKB-convenant minderheden.⁴
- Zorgdragen voor betere overdracht tussen bemiddelingsorganisaties en

³ Soft skills zijn persoonlijke, emotionele en sociale en intellectuele vaardigheden.

⁴ In april 2000 hebben de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Grote Steden- en Integratiebeleid, MKB-Nederland en Arbeidsvoorziening het Convenant inzake de instroom etnische minderheden in het midden- en kleinbedrijf gesloten. Doel van dit convenant was om via een sluitende aanpak 20.000 werkzoekende allochtonen te bemiddelen naar vacatures binnen het mkb, boven op de reguliere plaatsingen van etnische minderheden.

werkgevers, zodat uitval voorafgaand aan of aan het begin van baan wordt verkleind.

Recentelijk heeft het Nationaal Thematisch Netwerk Integratie en Arbeidsmarkt (NTN, 2007) good practices van EQUAL-projecten gebundeld, gepubliceerd en voorzien van aanbevelingen. Deze EQUAL-projecten zijn gericht op arbeidsmarktintegratie van etnische minderheden.

Wat betreft bevordering van participatie van allochtone vrouwen worden twee aanbevelingen gedaan. De eerste aanbeveling is de doelgroep allochtone vrouwen meer te betrekken bij de re-integratie door nauwe samenwerking met zelforganisatie van allochtone vrouwen. Een tweede aanbeveling is om trajecten, gericht op empowerment, te verknopen met de arbeidsmarkt of de maatschappelijke participatie.

Methodieken die voor deze groep zijn ontwikkeld, liggen op het vlak van empowerment door middel van kunst en cultuur, waarbij wordt teruggegrepen op emancipatoire ontwikkelingen in het land van herkomst.

Ook over de arbeidsmarktpositie van allochtone jongeren worden aanbevelingen gedaan. Aanbevelingen die het NTN doet, zijn onder andere het faciliteren van de inzet van rolmodellen, het meer betrekken van ouders bij de schoolloopbaan en studiekeuze van hun kinderen, en het realiseren van een verbinding tussen onderwijs en zorg voor jongeren met een meervoudige problematiek.

Werkwijzen die zijn ontwikkeld voor allochtone jongeren, dragen bij aan empowerment van de doelgroep door inzet van promotieteams en intervisie-bijeenkomsten, begeleiding van de schoolloopbaan via mentoren en extra ondersteuning als zij een beroepskeuze maken. Ook zijn methodieken ontwikkeld gericht op de vraagzijde van de arbeidsmarkt. Het gaat dan vooral om het verbeteren van de beeldvorming over allochtone jongeren bij werkgevers.

Het huidige kabinet maakt zich ook op verschillende manieren sterk voor het bevorderen van de participatie van allochtonen op de arbeidsmarkt. In het bestuursakkoord tussen rijk en gemeenten 'Samen aan de slag' wordt aandacht gevraagd voor wonen, wijken en integratie. Met een integrale aanpak op de thema's wonen, werken, leren en integreren wordt in veertig probleemwijken getracht problemen aan te pakken. Daarnaast zijn in dit akkoord beleidsmaatregelen aangekondigd om de participatie van kwetsbare groepen, waaronder allochtonen, te bevorderen.

Ook in de participatietop met werkgevers en werknemers worden concrete beleidsmaatregelen gepresenteerd om het onbenut arbeidspotentieel van allochtonen te benutten (Tripartiete beleidsinzet, 2007). Het gaat dan om concreet uitgewerkte maatregelen op het gebied van discriminatie, inburgering, het stimuleren van diversiteitsbeleid en arbeidsparticipatie van allochtonen.

Tot slot worden in het actieprogramma 'Iedereen doet mee' een aantal beleidsmaatregelen benoemd om de participatie van allochtonen in de samenleving te bevorderen, waarbij specifieke aandacht wordt gevraagd voor allochtone vrouwen en jongeren (ministerie van SZW, 2007). Maatregelen die worden ingezet zijn onder meer een campagne gericht op positieve beeldvorming, het bevorderen van regionale banenplannen allochtonen en het stimuleren van diversiteitsmanagement binnen en buiten de overheid.

1.3 Onderzoeksvragen

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de invulling, uitvoering en effectiviteit van het re-integratiebeleid van gemeenten voor allochtonen. Het gaat daarbij onder meer om de mate waarin allochtonen trajecten krijgen aangeboden, de aard van de ingezette trajecten en de resultaten daarvan. Specifieke aandacht moet daarbij uitgaan naar allochtonen jongeren en allochtone vrouwen. De uitkomsten van het onderzoek dienen handvatten op te leveren voor gemeenten en het rijk met betrekking tot een effectiever beleid voor allochtone werkzoekenden.

De centrale vraag is als volgt geformuleerd:

Wat is de invulling, het bereik en de effectiviteit van het re-integratiebeleid voor allochtone werkzoekenden, in het bijzonder voor allochtone jongeren en allochtone vrouwen?

De centrale vraag leggen we uiteen in een aantal onderzoeksvragen.

Beleid

Voor een analyse van de effectiviteit van re-integratie van allochtonen is het relevant om in kaart te brengen hoe het gemeentelijk beleid eruit ziet. De volgende vragen zijn geformuleerd:

1. Voeren gemeenten specifiek beleid voor de re-integratie van allochtone werkzoekenden en nuggers en hoe is dit beleid vormgegeven (onder andere inhoud verordeningen, beleid over vrijstellingen, doelgroepenbeleid)?
2. Is in het beleid specifiek aandacht voor werkzoekende allochtone jongeren en vrouwen? Hoe is dit vormgegeven?
3. In hoeverre zijn de afspraken met de commissie PaVEM en de inzet van alternatieve methodieken voor allochtone vrouwen in het beleid opgenomen?
4. Welke redenen hebben gemeenten voor het al dan niet voeren van specifiek beleid?
5. Is de gemeente in de loop van de tijd anders gaan denken over welk beleid moet worden gevoerd? En waardoor is dit ingegeven?

Hierbij willen we nog benadrukken dat dit onderzoek vooral is gericht op het reguliere re-integratieaanbod. Duale trajecten die in het kader van de nieuwe Wet inburgering⁵ worden aangeboden, vallen buiten de focus van dit onderzoek.

Uitvoeringspraktijk

Het algemene re-integratiebeleid wordt in de spreekkamers van de casemanagers toegepast en uitgevoerd. Over de uitvoeringspraktijk stellen we de volgende vragen:

6. Zijn er verschillen tussen allochtone en autochtone werkzoekenden in de mate waarin ze worden vrijgesteld van de arbeidsplicht? Wat is de reden hiervoor? In hoeverre is vrijgesteld zijn van de arbeidsplicht reden voor het niet-deelnemen aan re-integratietrajecten of juist het gevolg daarvan?
7. Zijn er verschillen tussen arbeidsplichtige allochtone en autochtone werkzoekenden in de mate waarin zij deelnemen aan re-integratietrajecten? Wat is de reden hiervoor?
8. Welke soort trajecten/instrumenten worden ingezet voor allochtone werkzoekenden? In hoeverre verschillen deze trajecten/instrumenten ten opzichte van het aanbod aan autochtone werkzoekenden?
9. Worden specifieke trajecten ingezet voor allochtone jongeren of allochtone vrouwen? Om welke soort trajecten/instrumenten gaat het (onder meer de alternatieve methodieken van de commissie PaVEM)?
10. In hoeverre sluiten de ingezette instrumenten aan bij de specifieke problemen van allochtone werkzoekenden (in het bijzonder vrouwen en jongeren)?
11. Worden trajecten ingekocht bij specifiek op de doelgroep gerichte re-integratiebureaus? Waarom wel/niet?

Beoordeling en verbetering effectiviteit

De effectiviteitsvraag werken we in dit onderzoek zowel op een kwalitatieve als op een kwantitatieve manier uit (zie ook paragraaf 1.4). De volgende onderzoeksvragen worden beantwoord:

12. In hoeverre profiteren allochtone werkzoekenden (allochtone vrouwen en allochtone jongeren in het bijzonder) van het algemene re-integratiebeleid? Wat is het oordeel van uitvoerders/gemeenten over de mate van effectiviteit van het algemene beleid voor deze groepen?
13. Welke knelpunten doen zich voor in het algemene beleid?
14. Wat is het oordeel over de effectiviteit van de verschillende ingezette specifieke instrumenten?
15. Welke knelpunten doen zich voor bij de specifieke instrumenten?
16. Wat is het oordeel over de meerwaarde van deze instrumenten ten opzichte van het algemene aanbod?

⁵ De nieuwe Wet inburgering is per 1 januari 2007 van start gegaan. In deze wet wordt onder andere uitkeringsgerechtigde inburgeringsplichtigen een aanbod gedaan door gemeenten, waarbij gemeenten worden gestimuleerd een inburgeringstraject te combineren met re-integratie, de zogenoemde geïntegreerde trajecten. Veel gemeenten zijn vanaf dit jaar bezig hiervoor nieuwe trajecten te ontwikkelen, specifiek gericht op inburgeringsplichtige bijstandsgerechtigden.

17. Hoe ervaart de doelgroep zelf de gepleegde re-integratie-inspanningen?
18. Hoe kunnen re-integratie-instrumenten effectiever worden ingezet voor allochtone werkzoekenden en nuggers (in het bijzonder vrouwen en jongeren)?

1.4 Onderzoeksverantwoording

In dit onderzoek is een breed scala van onderzoeksinstrumenten ingezet om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In deze paragraaf geven we hiervan een overzicht.

Literatuurscan

In de eerste plaats is een beknopte literatuurscan uitgevoerd naar de nieuwste inzichten over de re-integratie van allochtonen, en die van jonge en vrouwelijke allochtonen in het bijzonder.

Verkenning G-25

Vervolgens is een klein vooronderzoek gehouden onder sociale diensten van de 25 grootste steden van Nederland. Er zijn korte telefonische interviews met 22 beleidsmedewerkers van sociale diensten afgenomen, waarin de vraag centraal stond of en zo ja, welk beleid zij voeren voor de doelgroep allochtonen. Deze 22 gemeenten zijn vervolgens opgedeeld in een kwadrant aan de hand van twee criteria, namelijk het percentage niet-westerse allochtone bijstandsgerechtigden en het al of niet hebben van specifieke re-integratie-instrumenten voor allochtonen. Per categorie zijn vervolgens aselekt twee steden getrokken die gevraagd zijn om deel te nemen aan dit onderzoek. Twee gemeenten hebben geweigerd. Uiteindelijk hebben acht onderzoeksgemeenten meegedaan aan het onderzoek, te weten: Arnhem, Breda, Eindhoven, Enschede, Haarlem, Leiden, Rotterdam en Utrecht.

In de acht onderzoeksgemeenten zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

Documentanalyse

Er is een documentanalyse uitgevoerd van relevante beleidsstukken van de geselecteerde acht gemeenten. We hebben re-integratieverordeningen WWB, beleidsplannen, contracten met de vanuit het perspectief van allochtone belangrijkste re-integratiebedrijven en de relevante passages uit de meest actuele collegeprogramma's en de gemeentelijke programmabegroting bekeken. Het bestuderen van alle voornoemde documenten had als doel het beeld scherp te stellen van hoe gemeenten beleidsmatig aankijken tegen re-integratie van allochtonen.

Interviews met gemeenten

Vervolgens zijn interviews met **beleidsverantwoordelijken en inkoopers** van re-integratiediensten gehouden bij gemeenten. Het doel van de gesprekken

was om het beleidsperspectief van de gemeenten vast te stellen, alsook veranderingen daarin.

In aanvulling daarop zijn **interviews met uitvoerders** van het re-integratie-beleid bij gemeentelijke sociale diensten uitgevoerd. In deze gesprekken werd ingegaan hoe zij allochtonen naar werk helpen. Er is nagegaan welke afwegingen zij hierbij maken en of die anders zijn dan bij autochtone werkzoekenden. Ook is gevraagd naar de voortgang en effectiviteit van trajecten waarop allochtonen worden geplaatst.

Per gemeente hebben wij gemiddeld twee (groeps)gesprekken met twee casemanagers gehouden per gemeente. In totaal zijn met 32 casemanagers een gesprek gevoerd. Deelname van meer dan één casemanager had als voordeel dat interactie tussen de uitvoerders tot stand komt, wat duidelijker maakt welke afwegingsprocessen plaatsvinden. In de gesprekken werd gesproken over hoe gemeenten de re-integratie voor allochtonen vormgeven in vergelijking met autochtone bijstandsgerechtigden. Hierbij moet wel worden aangetekend dat casemanagers hun eigen handelen beoordelen, waarbij goed mogelijk is dat er een bias in de waarneming optreedt.

Interviews re-integratiebedrijven

Veel gemeenten besteden de uitvoering van de re-integratie uit aan re-integratiebedrijven. Deze re-integratiebedrijven hebben dus (ook) ervaring met de wijze waarop trajecten uitpakken voor de doelgroep. Om deze reden zijn ook bij het onderzoek betrokken, en wel door telefonische interviews met trajectbegeleiders

In totaal zijn tien uitvoerders bij tien verschillende re-integratiebedrijven geïnterviewd, met een volgende verdeling:

- Vijf re-integratiebedrijven die specifieke trajecten aanbieden voor allochtonen.
- Vijf re-integratiebedrijven die zowel autochtone als allochtone werkzoekenden in traject hebben.

Secundaire analyse perspectief van de cliënt

Om het perspectief van de cliënt in dit onderzoek ook mee te nemen, is een secundaire analyse verricht op de bestaande data. Deze data zijn door Regioplan verzameld voor de uitvoering van een grootschalig onderzoek naar de cliëntbeleving WWB. Het project was een onderdeel van het evaluatieprogramma WWB, dat het ministerie van SZW heeft opgezet.

In dat onderzoek zijn interviews gehouden met 232 (ex-)bijstandsccliënten en achttien niet-uitkeringsgerechtigden (nug), verdeeld over acht gemeenten (Soethout, Van Waveren en Wissink, 2007). Het onderzoek beschrijft onder andere de ervaringen van de (ex-)bijstandsccliënten en nuggers met re-integratie- en activeringsinstrumenten. De respondenten zijn binnen de gemeenten at random geselecteerd, de onderzoeksgroep komt op de meeste achtergrondkenmerken overeen met de kenmerken van de bijstandspopulatie in de gemeenten. Het onderzoek had niet de ambitie om tot landelijk

generaliseerbare cijfers te komen, wel kunnen de bevindingen gelden als indicatief voor de landelijke situatie.

In dit onderzoek is een secundaire analyse uitgevoerd op de interview-verslagen van alle niet-westerse allochtonen. In totaal zijn 56 niet-westerse allochtonen geïnterviewd, waaronder 23 vrouwen en vier nug'ers. In dit rapport worden de bevindingen uit deze secundaire analyse in aparte kaders gepresenteerd ter illustratie of nuancering van de hoofdtekst.

Rondetafelbijeenkomst

Als afsluiting van het kwalitatieve deel heeft een rondetafelbijeenkomst plaatsgevonden. Met deze bijeenkomst zijn bevindingen uit de vorige fasen getoetst en zijn resterende vragen alsnog beantwoord. Daarnaast hebben we tijdens deze bijeenkomst samen met gemeenten gezocht naar aangrijpingspunten voor een effectievere inzet van het beleid voor allochtone werkzoekenden.

Kwantitatief onderzoek

Tot slot is een kwantitatief onderzoek uitgevoerd. Bij vier van de acht gemeenten uit het onderzoek is het cliëntvolgsysteem voor re-integratie-inspanningen geanalyseerd. Deze analyse richt zich op de vraag of de inzet van re-integratie-instrumenten bij autochtonen nu wel of niet succesvoller is dan bij allochtonen, en of er voor allochtonen op dit punt verschillen zijn tussen algemene trajecten en specifieke trajecten. Wat betreft het succes hebben we gekeken naar de mate van uitval en naar mate van uitstroom naar werk. In bijlage I wordt de methode van onderzoek nader uitgewerkt.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 maken we inzichtelijk op welke wijze de acht onderzoeksgemeenten hun algemene beleid vormgeven en wat voor specifieke instrumenten er voor de doelgroep worden ingezet. In hoofdstuk 3 bekijken we op een meer uitvoerend niveau hoe gemeenten omgaan met allochtone bijstandsgerechtigden. Daarbij komt ook aan de orde welke resultaten worden geboekt met trajecten voor autochtone en allochtone cliënten. In hoofdstuk 4 presenteren we de bevindingen uit de kwantitatieve analyses op vier cliëntvolgsystemen. In hoofdstuk 5 wordt het rapport afgerond met een samenvatting en conclusies. In dit hoofdstuk formuleren we ook concrete handvaten voor gemeenten om met het thema re-integratie van allochtonen aan de slag te gaan.

2 INVULLING RE-INTEGRATIEBELEID

Vrijwel geen enkele gemeente formuleert een doelgroepenbeleid voor de re-integratie van allochtonen. Er is echter wél sprake van specifieke aandacht voor de re-integratie van allochtonen. Sommige gemeenten kopen specifieke instrumenten in voor allochtonen. Andere gemeenten bieden alleen algemene re-integratie-instrumenten aan, maar tekenen daarbij aan dat bij de inkoop soms rekening wordt gehouden met specifieke belemmeringen van allochtone cliënten. Gemeenten blijken bij de uitvoering van hun werkzaamheden niet te monitoren op eventuele verschillen tussen allochtonen en autochtonen.

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt inzichtelijk gemaakt welke beleidskeuzen gemeenten maken om de re-integratie van allochtonen ter hand te nemen. In paragraaf 2.2 is beschreven of gemeenten een doelgroepenbeleid kennen, in de volgende paragraaf of allochtonen dan als doelgroep zijn benoemd. In paragraaf 2.4 wordt ingegaan hoe de aanpak van de re-integratie van allochtone cliënten in de inkoop van instrumenten wordt vormgegeven. Tot slot wordt aandacht besteed aan de vraag of gemeenten beleidsmatig aandacht hebben voor de risicogroepen allochtone vrouwen en allochtone jongeren en of de PaVEM-methode in de gemeentelijke praktijk wordt ingezet. Het hoofdstuk wordt afgerond met een korte conclusie.

2.2 Doelgroepenbeleid in het algemeen

De acht onderzoeksgemeenten voeren op dit moment nauwelijks doelgroepenbeleid bij re-integratie.¹ Slechts een paar gemeenten hebben specifieke doelgroepen benoemd zoals jongeren of zorggroepen (psychiatrische patiënten, drugsverslaafden en dak- en thuislozen). Allochtonen zijn vrijwel nergens als doelgroep benoemd.

Een aantal gemeenten geven aan dat zij in het verleden wel een doelgroepenbeleid voerden, maar dat men hiermee is gestopt. Het leverde weinig op en het beleid raakte erg versnipperd door de veelheid van doelgroepen. Ook belemmerde het denken in doelgroepen soms de re-integratie. Iedereen uit een bepaalde doelgroep moest naar het traject voor deze doelgroep, wat niet altijd in alle gevallen noodzakelijk of wenselijk was.

¹ In ons vooronderzoek onder de G25 hebben we met 22 gemeenten gesproken over hun re-integratiebeleid. Vier gemeenten hebben in hun beleid specifieke doelgroepen benoemd (vooral zorggroepen) en slecht één gemeente benoemt allochtonen als doelgroep.

Vrijwel alle gemeenten geven aan dat zij bij het formuleren van beleid maatwerk voor ogen hebben. Maatgevend is de afstand tussen de cliënt en de arbeidsmarkt, en niet de doelgroep waartoe men behoort. Maatwerk staat dus centraal en in het verlengde daarvan geven gemeenten aan veel te werken met het inzetten van modulaire trajecten. Zo worden trajecten geïndividualiseerd naar de behoeften van de cliënt.

Deze insteek ligt in het verlengde van de opstelling van het ministerie van SZW. Staatssecretaris Rutte stelde in 2003 het doelgroepenbeleid ter discussie.² Niet de doelgroep zou het primaire uitgangspunt van beleid moeten zijn, maar de factoren die de deelname aan de arbeidsmarkt belemmeren.

2.3 Allochtonen geen doelgroep in beleid

Zoals gezegd worden allochtonen vrijwel nergens als specifieke doelgroep genoemd in het re-integratiebeleid. Gemeenten geven hiervoor een aantal redenen. Een aantal van die redenen is gebaseerd op een welbewuste overweging:

- In het verleden heeft men minder positieve ervaringen opgedaan met doelgroepenbeleid, zoals in de vorige paragraaf aangegeven. Ze hebben de keuze gemaakt in het geheel niet te werken met specifieke doelgroepen, dus ook niet met allochtonen.
- De groep allochtonen is dusdanig gedifferentieerd dat het ontwikkelen van specifiek beleid voor deze doelgroep lastig is. Er zijn grote verschillen tussen bijvoorbeeld een achttienjarig Turks meisje dat is opgegroeid in Nederland en een vluchteling uit Somalië. De doelgroep kan dus niet over één kam worden geschoren. Om aan te sluiten bij de behoeften van allerlei subgroepen binnen de doelgroep allochtonen, zou het beleid zeer worden versplinterd, wat niet wenselijk is. Men kiest er daarom voor geen specifiek beleid te voeren.
- Men is huiverig allochtonen als een aparte doelgroep te benoemen; dit zou juist stigmatiserend werken.

De afwezigheid van doelgroepenbeleid voor allochtonen ervaren de beleidsmedewerkers niet als een probleem. Ze geven daarvoor twee redenen:

- Ze krijgen geen signalen van de werkvloer dat deze groep een specifieke aanpak heeft.
- Ze weten niet hoe allochtonen presteren ten opzichte van autochtonen, omdat ze het bestand niet op dit kenmerk benoemen en analyseren.

Gemeenten blijken dus geen specifiek re-integratiebeleid te formuleren voor

² Toespraak door staatssecretaris M. Rutte van het ministerie van SZW op het Najaarscongres RWI 'Golfbreken of meedeinen' op 13 november 2003 te Den Haag.

allochtonen en hen ook niet als zodanig te monitoren bij de uitvoering van het beleid. Dat geldt ook voor de uitvoering van de re-integratiewerkzaamheden. Derhalve blijken gemeenten nauwelijks kennis te hebben over de re-integratie van allochtone cliënten.

Het etniciteitskenmerk is in de gebruikte informatiesystemen wel beschikbaar, zij het op afstand via de GBA, maar speelt in de praktijk geen enkele rol.

2.4 Instrumenten en inkoop

Hoewel géén van de onderzoeksgemeenten allochtonen als doelgroep heeft benoemd in het beleid, zijn er wel gemeenten die specifieke instrumenten inkopen voor allochtone uitkeringsgerechtigden. In deze paragraaf richten we ons op de achtergronden van de keuze om allochtone cliënten te bedienen met specifieke instrumenten of met een algemeen re-integratieaanbod.

Specifieke trajecten voor allochtonen

Een aantal gemeenten kiest ervoor specifieke trajecten in te kopen voor allochtonen. De kern van deze trajecten is intensieve begeleiding op die terreinen waarop de doelgroep hulp nodig heeft, bijvoorbeeld op het gebied van taal, empowerment, werkervaring opdoen of een vakgerichte scholing volgen.

Daarnaast is bij de consulenten van de rib's specifieke kennis van de doelgroep aanwezig en wordt vaak gewerkt met consulenten met een allochtone achtergrond. In de trajecten is veel aandacht voor het groepsproces. Ervaringen uitwisselen en elkaar stimuleren is een belangrijke ondersteuning voor het re-integratieproces, aldus consulenten die dergelijke trajecten uitvoeren.

Gemeenten die specifieke trajecten hebben ingekocht, doen dat om verschillende redenen. In sommige gemeenten kreeg men het idee dat rib's die algemene trajecten uitvoerden, onvoldoende grip hadden op de doelgroep allochtonen. De trajecten die men aanbood, sloten onvoldoende aan bij de specifieke behoeftes van allochtone cliënten. Men is om die reden gestart met specifieke trajecten. Gemeenten werden ook benaderd door externe partijen om specifieke trajecten op te starten (bijvoorbeeld door werkgevers, door Vluchtelingenwerk, door rib's et cetera). Zij waren dan niet direct de aanjager maar signaleerden wel een belang om dergelijke trajecten te starten.

Algemeen re-integratieaanbod

Vier van de onderzoeksgemeenten hebben geen bijzondere trajecten voor allochtonen. Zij kopen reguliere re-integratietrajecten in bij diverse re-integratiebedrijven waar zowel autochtonen als allochtonen op worden geplaatst. Deze trajecten bestaan meestal uit onderdelen als diagnose, aanbodversterking, matching en nazorg.

Vaak heeft een allochtone cliënt vergelijkbare belemmeringen als een autochtone cliënt en zijn reguliere trajecten voor zowel autochtone als allochtone cliënten geschikt. Alleen zal in sommige gevallen een extra taal-module noodzakelijk zijn. Een beleidsmedewerker:

“Re-integratie van allochtonen is op zichzelf niets anders dan re-integratie van autochtonen”.

Wel vinden respondenten het noodzakelijk dat binnen een regulier traject aandacht is voor persoonsgebonden problematiek. Als er belemmeringen spelen die te maken hebben met de etnische herkomst van een cliënt, dan moet daar in het traject wel aandacht voor zijn. In sommige gevallen lukt dit (zie het onderstaande kader).

Algemeen traject jongeren

Eén re-integratiebedrijf in de gemeente Utrecht voert re-integratietrajecten uit voor vrijwel alle jongeren tussen de 18 en de 27 jaar die zich aanmelden voor een bijstandsuitkering. Jongeren waarmee niet al te veel aan de hand is (wel kunnen werken maar werkloos zijn, met of zonder startkwalificatie), worden zo snel mogelijk naar werk toegeleid via een Work Firstaanpak. Naast dat ze werk verrichten, krijgen ze begeleiding door consultants (gesprekken, hulp bij sollicitatie, bemiddeling, trainingen zoals oriëntatie op arbeidsmarkt, presentatie, budgetbeheersing et cetera). Ook doen ze een dagdeel aan sport.

Zowel autochtone als allochtone jongeren volgen dit traject. Hoewel de aanpak voor iedereen hetzelfde is, wordt wel gekeken welke thema's voor deze jongeren relevant zijn. Circa tachtig procent van de instromers is van allochtone afkomst en dit heeft dan ook zijn effect op de inhoud van de begeleiding.

Het rib vindt het inzetten van rolmodellen belangrijk om jongeren te motiveren.

Daarom zetten zij veel trainers in van allochtone afkomst die met hun persoonlijk succesverhaal illustreren dat iedereen iets kan bereiken. Zo hebben ze twee trainers van allochtone afkomst die profvoetballer zijn, een Marokkaanse kickbokser en een allochtone muzikant. Ook heeft het rib veel consultants van allochtone afkomst in dienst.

Daarnaast wordt sinds kort een training voor iedereen ingezet die gericht is op een mentaliteitsverandering: wat kan ik zelf doen om uit deze situatie van uitkeringsafhankelijkheid te komen en wat is mijn doel? In deze training komen ook zaken als geloof (koraan, christendom) aan de orde, omdat jongeren hiermee bezig zijn. In deze aanpak wordt geen onderscheid gemaakt naar specifieke doelgroepen, maar het rib specificeert daar waar nodig is.

Inkoop

De grens tussen algemene trajecten en specifieke instrumenten is in de praktijk niet erg rigide. Gemeenten die algemene trajecten inkopen vinden dat ze wel aandacht besteden aan de doelgroep door in de bestekken criteria op te nemen die voor de doelgroep allochtonen relevant zijn.

Bestekken spelen een belangrijke rol bij de inkoop van instrumenten en selectie van re-integratiebedrijven. Gemeenten kunnen via het bestek aangeven wat voor een soort trajecten zij uitgevoerd willen hebben. Bij een aantal gemeenten wordt expliciet gevraagd om aantoonbare expertise met allochtonen. Het zijn met name de zeer grote gemeenten die ook bij algemene

trajecten om specifieke ervaring met allochtonen verzoeken. Een groot deel van hun cliëntenbestand is immers van allochtone afkomst.

Aanbestedingen zijn in deze gemeenten niet gericht op de doelgroep allochtonen. Maar in het bestek wordt wel ingegaan op belemmeringen die veel voorkomen bij allochtone uitkeringsgerechtigden zoals bijvoorbeeld taalbeheersing, problemen met justitie, schuldenproblematiek, motivatieproblemen en culturele problemen. Soms wordt ook voorgeschreven dat in het aanbod een werkstage verplicht is, omdat de gemeente uit ervaring weet dat werkstages goed werken voor de allochtone doelgroep.

De trajecten die hier vervolgens voor worden ingekocht, staan open voor iedereen die deze problemen kent. Dat zijn vaak grotendeels allochtonen, maar kunnen natuurlijk ook autochtonen zijn. Er is dan geen sprake van een specifiek allochtonentraject maar de belemmeringen die bij bepaalde allochtone groepen spelen worden wel aangepakt. Een beleidsmedewerker:

“In onze bestekken voor aanbesteding wordt zeer veel aandacht besteed aan een gedetailleerde beschrijving van de belemmeringen. Het begrip allochtoon wordt in de bestekken niet genoemd, maar de trajecten zijn zeker ook voor hen bedoeld. Een zeer groot aandeel van onze cliënten is immers allochtoon. Juist door de combinatie van belemmeringen en kenmerken waarmee het rib moet kunnen omgaan, en de eis om specifieke ervaring te hebben met kansarme cliënten, sluiten de trajecten ook goed aan bij de behoeften van allochtone cliënten”.

Gemeenten die specifieke trajecten voor allochtonen inkopen vragen overigens ook altijd om ervaring met allochtone cliënten. Een rib zal moeten kunnen aantonen vergelijkbare trajecten voor deze doelgroep met succes te hebben verricht. Eén gemeente koopt trajecten voor allochtonen alleen in bij gespecialiseerde bureaus die voornamelijk werken met allochtonen. Men heeft het idee dat deze bureaus goed op de hoogte zijn hoe ze deze doelgroep kunnen begeleiden naar werk.

2.5 Aandacht allochtone vrouwen en jongeren

In het beleid worden allochtone vrouwen en jongeren niet apart genoemd, net zo goed als allochtonen niet als doelgroep worden benoemd. Er worden wel instrumenten ingekocht, vooral instrumenten voor allochtone vrouwen. Soms worden ook wat kleine projecten in samenwerking met werkgevers opgezet voor deze doelgroep. Zo zijn er trajecten voor allochtone vrouwen in de zorg, voor allochtone vrouwen op de markt, een project met een intensieve begeleiding naar werk voor allochtone vrouwen, een project waarbij allochtone vrouwen op een laagdrempelige manier werkervaring opdoen in de eigen wijk, empowerment-trainingen voor allochtone vrouwen et cetera. In vijf gemeenten wordt op deze manier wat extra aandacht gegeven aan de begeleiding van allochtone vrouwen. Vrouwen hebben vaak weinig tot geen werkervaring en

zijn vaak meer gericht op hun thuissituatie. Ze hebben extra hulp nodig om werk te vinden.

Fatima Werkt

Voor de gemeente Haarlem wordt een project uitgevoerd waarin het re-integreren van oudere, met name allochtone vrouwen naar de arbeidsmarkt centraal staat. Het rib hanteert geen dichtgetimmerde, vaste trajecten, maar stelt per vrouw een ander traject samen vanuit de filosofie dat elke vrouw uniek is en wel iets kan. Daarbij wordt niet strikt gekeken naar iemands werkervaring op de arbeidsmarkt, maar ook naar de werkzaamheden, activiteiten, vaardigheden die de vrouw heeft opgedaan door het voeren van het huishouden in de thuissituatie.

De consulenten zijn zelf ook van allochtone afkomst. Dit werkt ook goed als voorbeeldfunctie voor de vrouwen die aan de trajecten deelnemen. Overigens zijn de trajecten ook beschikbaar voor autochtone vrouwen. Het voordeel van het mengen van groepen is dat ze kunnen leren van elkaars krachten. Niet scheiden op basis van etniciteit, maar bijeenbrengen op basis van gemeenschappelijke kenmerken.

Er zijn nauwelijks projecten gericht op allochtone jongeren in de onderzochte gemeenten. Als deze in een gemeente aanwezig zijn, komen deze vaak meer uit de welzijnshoek en hebben niet zozeer de insteek om jongeren naar werk te begeleiden. Een voorbeeld van een dergelijk traject is een coachingstraject voor Marokkaanse jongeren tussen de 12 en de 30 jaar waarbij jongeren gestimuleerd worden hun scholing af te ronden of, indien dat niet lukt of als de scholing al is afgerond, te activeren naar werk.

2.6 Methodieken van PaVEM

Speerpunten van PaVEM zijn het stimuleren van de maatschappelijke dialoog met allochtone vrouwen, het inzetten van succesvolle allochtone vrouwen die als voorbeeld fungeren en andere vrouwen motiveren, het ontsluiten van netwerken, het wegwerken van taalachterstanden en de toegankelijkheid van de arbeidsmarkt vergroten (Participatieagenda 2010). In paragraaf 1.3 van dit rapport is een aantal methodieken beschreven die zijn ontwikkeld rondom deze speerpunten.

De trajecten voor allochtone cliënten die onderzoeksgemeenten inkopen, zijn voornamelijk ontwikkeld door re-integratiebedrijven zelf. Methodieken van de commissie PaVEM blijken vooralsnog weinig te worden ingezet bij Sociale Diensten. Er is één onderzoeksgemeente die wel de PaVEM-aanpak heeft verweven in het eigen instrumentenaanbod. De overige gemeenten geven aan dat de afdeling Welzijn of Inburgering contacten met de commissie PaVEM heeft onderhouden en dat methodieken vaker in die hoek zijn ondergebracht.

Wel zien we een overlap met de insteek van methodieken van de commissie PaVEM en de trajecten voor allochtonen die de onderzoeksgemeenten inkopen. Vaak gaat het om een combinatie van het versterken van de kwaliteiten van vrouwen (training, scholing en stages), het verbeteren van de taalvaardigheden en de aansluiting naar de arbeidsmarkt door actieve

bemiddeling naar werkgevers. Deze elementen zien we ook terug bij de aanpak van PaVEM. Hoewel de methodieken van PaVEM bij sociale diensten weinig worden gebruikt, worden wel soortgelijke werkwijzen ingezet.

2.7 Conclusie

Gemeenten definiëren in het re-integratiebeleid allochtonen niet als specifieke doelgroep. Daarvoor worden verschillende redenen gegeven. Doelgroepenbeleid zou weinig opleveren, waardoor men in het geheel geen doelgroepenbeleid voert, ook niet voor allochtonen. Ook zou het benoemen van allochtonen te stigmatiserend zijn en de groep allochtonen te divers en te gesegmenteerd om een passend doelgroepenbeleid te kunnen voeren. Daarnaast heeft men weinig zicht op de groep allochtonen en weet men eigenlijk niet of het überhaupt wenselijk is om allochtonen als specifieke doelgroep te benoemen.

Dit laatste is opvallend. Gemeenten kunnen moeilijk monitoren hoe allochtone uitkeringsgerechtigden het doen, omdat ze de benodigde gegevens om te bepalen of iemand allochtoon is, niet in hun informatiesysteem registreren. Gemeenten weten dan ook weinig over de trajectdeelname van deze groep en hun prestaties als het gaat om uitstroom naar werk.

Dat allochtonen niet als doelgroep worden benoemd, wil overigens niet zeggen dat er niets voor allochtone bijstandsgerechtigden wordt gedaan. Een aantal gemeenten zet specifieke instrumenten in voor allochtonen. Deze zijn vaak gericht op vrouwen (en nauwelijks op jongeren, mannen of allochtoonbreed). In deze trajecten worden de methodieken ontwikkeld door PaVEM niet ingezet. Wel is er qua aanpak en inhoud overlap is met PaVEM-methodieken.

De scheidslijn tussen algemene trajecten en specifieke trajecten voor allochtonen blijken in de praktijk minder hard te zijn. Sommige gemeenten formuleren criteria in hun bestekken voor algemene trajecten die gebaseerd zijn op specifieke problemen van allochtone cliënten. Specifieke trajecten voor allochtonen worden soms ook weer opengesteld voor autochtone cliënten. In de praktijk is de afbakening van algemene of specifieke trajecten dus wat vervaagd.

3 UITVOERINGSPRAKTIJK

Over het algemeen zijn de casemanagers bij de sociale diensten van mening dat allochtonen in de uitvoering geen andere behandeling krijgen dan autochtonen. Allochtonen zouden niet vaker een ontheffing van de arbeidsplicht krijgen en zouden net zo vaak een traject aangeboden krijgen. Ook denken de casemanagers dat ze allochtone cliënten soortgelijke trajecten aanbieden als autochtone cliënten. Bij allochtonen worden wel wat vaker trajectonderdelen als taaltraining of werkervaring ingezet. Alle onderzoeksgemeenten zien nog veel ruimte voor verbetering als het gaat om het in kaart brengen van de resultaten van de trajecten.

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk is inzichtelijk gemaakt hoe de uitvoeringspraktijk van gemeenten er uitziet om allochtonen terug te geleiden naar werk. Zowel het bereik (de deelname aan trajecten) als de effectiviteit komen aan de orde. In het hoofdstuk wordt de chronologische ordening aangehouden om een cliënt naar werk te begeleiden, namelijk van intake tot resultaat.

In paragraaf 3.2 wordt het beginpunt van de uitvoering, namelijk de intake en de beoordeling, uitgewerkt. In de volgende paragraaf staan de specifieke belemmeringen die bij allochtone cliënten optreden centraal. In paragraaf 3.4 is beschreven in welke mate allochtone cliënten deelnemen aan trajecten. Vervolgens is ingegaan op de ervaringen van casemanagers met algemene trajecten en specifieke trajecten en de resultaten ervan. In paragraaf 3.6 komt de monitoring van de resultaten aan de orde. Omdat de re-integratie van allochtone cliënten in sommige gevallen ook de inburgering kan raken, is tot slot beschreven hoe gemeenten hiermee omgaan. Het hoofdstuk wordt afgerond met een conclusie.

3.2 Intake en beoordeling

Als een cliënt zich aanmeldt bij het CWI voor een bijstandsuitkering, wordt bepaald of iemand recht heeft op een uitkering. Indien dat het geval is, wordt de cliënt doorverwezen naar de Sociale Dienst waar het recht op de uitkering wordt vastgesteld. Vervolgens wordt beoordeeld wat de afstand tot de arbeidsmarkt is, gebaseerd op de individuele belemmeringen van een cliënt. Als een cliënt onoverkomelijke belemmeringen heeft bij de re-integratie, is het mogelijk dat iemand (tijdelijk) wordt ontheven van de arbeidsplicht.

Afstand tot de arbeidsmarkt

Aan casemanagers is gevraagd of bij de intake de beoordeling van allochtone cliënten anders uitpakt dan bij autochtone cliënten. Casemanagers ervaren de indeling van allochtonen als heel divers. Allochtonen belanden volgens hen niet vaker in de (oude) fase-3 -of fase-4-indeling. Binnen de groep allochtonen zijn immers grote verschillen als het gaat om de afstand tot de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld tussen de eerste en de tweede generatie, vluchtelingen en voormalig gastarbeiders). Deze inschatting kan niet worden onderbouwd met cijfers.

Uit de literatuur is overigens wel bekend dat in het verleden allochtonen vaker in fase 4 werden ingedeeld. Op grond van hun achtergrondkenmerken zou echter een andere fasering voor de hand liggen. In de Kansmeter, het instrument dat destijds werd gebruikt om de afstand tussen cliënt en arbeidsmarkt te beoordelen, werd een slechte beheersing van het Nederlands als directe belemmering gezien voor de arbeidsmarkt. Allochtonen kregen op dit onderdeel vaker een negatieve score, zodat het eindoordeel ook negatiever uitviel. Daardoor was sprake van een 'gekleurde fasering' (Bunt, e.a., 2000).

Ontheffing van de arbeidsplicht

Gemeenten geven aan de cliënten slechts mondjesmaat te ontheffen van de arbeidsverplichting. Zij doen dit uitsluitend op individuele grondslag en op tijdelijke basis. Deze visie wordt in alle onderzoeksgemeenten gedeeld, alle cliënten moeten immers aan de slag. Ook bij mensen voor wie werk een stap te ver is, wordt gekeken of men kan participeren in de maatschappij. Volgens casemanagers is er geen onderscheid tussen de mate waarin autochtonen en allochtonen worden ontheven van de arbeidsplicht. Etnische herkomst of slechte beheersing van de Nederlandse taal zijn in elk geval zeker geen criteria die een rol spelen bij de beoordeling van de ontheffing van de arbeidsplicht. Bij een beoordeling voor ontheffing wordt meestal het oordeel van een arts gevraagd. Casemanagers geven niet aan dat ze allochtonen vaker naar de arts doorsturen. Wel hebben ze het idee dat allochtone cliënten vanwege een gebrekkige taalvaardigheid iets minder goed kunnen uitleggen wat hun scheelt en vaker melding maken van vage gezondheidsklachten. Ook concluderen ze wat sneller dat iemand niet kan werken vanwege de gezondheid.

De specifieke ontheffing van actieve sollicitatieplicht wordt vaker gebruikt voor degenen voor wie werk (nog) niet tot de mogelijkheden behoort (verslaafden, psychiatrische patiënten, cliënten in een activeringstraject et cetera).

Ervaringen allochtone cliënten

In het onderzoek naar cliëntbeleving van de WWB is ook gevraagd aan cliënten of ze arbeidsplichtig zijn. In de secundaire analyse van dit onderzoek hebben we autochtone cliënten met allochtone cliënten vergeleken. Er blijkt geen substantieel verschil te zijn tussen beide groepen als het gaat om vrijstelling van de arbeidsplicht.

Bron: 'Wet werk en bijstand: Cliënten aan het woord, 2007, RegioPlan'

Relatie casemanager en cliënt

Casemanagers benaderen een allochtone cliënt soms wel anders. Ze controleren bijvoorbeeld vaker of de boodschap is overgekomen. Er wordt dan gevraagd of de cliënt in eigen woorden kan uitleggen wat zojuist is verteld. Ook wordt aandacht gegeven aan culturele verschillen. Zo zal in een gesprek met een allochtone vrouw waar de man bij is, rekening worden gehouden met specifieke rolpatronen (bijvoorbeeld door ervoor te zorgen dat de man toestemming geeft en het eens is met het traject).

Juist ook in verband met het voorgaande blijkt het handig te zijn als er in de organisatie specifieke kennis is over allochtonen of over specifieke etnische groepen. Gemeenten doen hier al hun voordeel mee: een aantal van onze respondenten waren zelf van allochtone afkomst. Zij geven aan door collega's te worden bevroegd over bepaalde onderwerpen waarvan zij vanuit hun culturele achtergrond kennis hebben.

'Het is voor mij wel een voordeel dat ik Turks ben en de cultuur ken en door kan vragen over bepaalde klachten. Ik ben voor de buitenlandse doelgroep ook een voorbeeldfunctie, dat ik het ook kan. Laten zien dat het kan. Dat helpt ook. Ze voelen zich ook wel begrepen door mij.'

3.3 Belemmeringen

Het oordeel over de afstand tot de arbeidsmarkt wordt gebaseerd op de kansen en de belemmeringen die een cliënt heeft om werk te vinden. Hoewel casemanagers niet echt verschil zien in de beoordeling van de afstand tot de arbeidsmarkt van allochtone cliënten, geven zij wel aan dat bij allochtonen specifieke problemen of belemmeringen spelen. Daarnaast is er sprake van belemmeringen die ook bij autochtonen aanwezig zijn, maar die vaker lijken voor te komen bij allochtonen.

Opvallend is wel dat, hoewel casemanagers signaleren dat bij allochtonen vaker dan bij autochtonen sprake is van een opeenstapeling van meerdere belemmeringen, dit volgens casemanagers er niet direct toe leidt dat allochtonen een grotere afstand hebben tot de arbeidsmarkt dan autochtonen. Een beleidsmedewerker geeft aan dat het voor casemanagers ook lastig kan zijn om het eigen handelen goed in te schatten:

'Of casemanagers goed zicht hebben of ze allochtonen en autochtonen dezelfde aanpak voorschrijven is moeilijk te beoordelen. Op een bewust

niveau zullen ze dat zeker niet doen, maar onbewust kunnen ze allochtonen toch anders inschatten'.

Niet alle problemen worden overigens door alle respondenten herkend. In tabel 3.1 geven we een overzicht van problemen die veel worden genoemd.

Tabel 3.1 Overzicht van belemmeringen van allochtone cliënten

Algemene problemen die vaker voorkomen bij allochtonen

Weinig opleiding

- Arbeids- en gezinsmigranten met weinig opleiding in het land van herkomst
- Vluchtelingen: beter opgeleid maar vaak sprake van diploma-inflatie
- Tweede generatie jongeren die aankloppen bij de bijstand, hebben vaak geen startkwalificatie

Taal

- Analfabetisme

Weinig werkervaring of vooral ongeschoolde werkervaring

Fysieke gezondheidsklachten

- Ongezonde levensstijl/eetgewoonten
- Weinig beweging
- Versleten door zwaar ongeschoold werk
- Andere omgang met klachten: meer focus op belemmeringen dan leven met klacht, weten soms de weg niet in gezondheidszorg, verwachten oplossing van medicijnen

Psychische gezondheidsklachten

- Meer depressiviteit door geïsoleerd bestaan en teleurstelling over het leven in Nederland
- Meer weerstand tegen psychologische zorg
- Burn-out met name bij alleenstaande allochtone vrouwen (moeten veel en krijgen weinig hulp, scheiding erg ingrijpend)

Meer **moeilijkheden** om **kinderopvang** te regelen

- Kleiner netwerk
- Gescheiden alleenstaande vrouwen ontvangen minder hulp 'scheiding not done'
- Soms moeite om te accepteren dat anderen op kind passen

Motivatie

- Armoedeval: men gaat er financieel niet zo veel op vooruit als men werkt
- Opvatting dat in Nederland voor je gezorgd wordt als je het zelf niet kan
- Met name jongeren statusgevoelig: minder bereid om laag op de ladder te beginnen
- Sneller slachtofferrol: slechte positie wordt aan externe factoren geweten

Problemen met **administratie**/formulieren

Geïsoleerde positie in samenleving - Klein netwerk, voornamelijk bestaande uit 'eigen' mensen. Daardoor minder kans om werk te vinden 'via-via'.

Onvoldoende werk weten bij alle **instanties**

Specifieke problemen die bij de allochtone groep spelen

Taal

- Nederlands als tweede taal: slechte beheersing van de Nederlandse taal, zowel in woord als geschrift
- Oudere allochtonen zijn vaak niet meer 'schoolbaar', ze leren Nederlands niet meer op de traditionele manier

Culturele verschillen

- Verschillen in non-verbale communicatie, jezelf presenteren
- Problemen met vrouwelijke casemanager
- Wantrouwen naar ambtenaren (in land van herkomst corrupt)
- Soms misbruik van culturele afkomst (dat mag ik niet van de koran, eerwraak et cetera).

Traditionele rolopvatting - De vrouw blijft thuis om voor de kinderen te zorgen en mag zich niet verder ontwikkelen dan de man

Psychische gezondheidsklachten - Trauma's bij vluchtelingen

Discriminatie

- (Met name kleine) werkgevers staan niet erg open voor allochtonen: 'onbekend maakt onbemind'
- Hoofddoek/burka of traditionele kleding voor man kan op problemen stuiten

In de literatuur vinden we bevestigingen van deze belemmeringen. Een vergelijkbare en nog uitgebreidere opsomming van specifieke kenmerken van allochtonen wordt in de methodiek Different van het UWV genoemd (UWV, 2005). Ook wordt bijvoorbeeld in een SCP-publicatie uit 2006 gemeld dat allochtone vrouwen er traditionelere rolpatronen op nahouden en minder vaak gebruikmaken van kinderopvang dan autochtone vrouwen. Bovendien ervaren zij hun gezondheid vaker als ongunstig dan autochtone vrouwen en allochtone mannen. Ook maken allochtone vrouwen meer melding van chronische aandoeningen, als migraine, aandoeningen van nek/schouder, duizeligheid en diabetes.

In het jaarrapport Integratie 2007 blijkt uit een multivariate analyse dat naast Nederlandse diploma's de beheersing van de Nederlandse taal bijdraagt aan een hogere nettoarbeidsparticipatie. Allochtonen die hier niet over beschikken, hebben minder vaak een baan dan allochtonen die er wel over beschikken. Ook blijkt uit deze analyse dat moderne opvattingen over de rol van mannen en vrouwen sterk significant bijdragen aan de kans op werk.¹ Allochtone uitkeringsgerechtigden hebben vaak te maken met meerdere belemmeringen die hun re-integratie in de weg staan. De vraag is of deze cliënten net zo zijn gebaat bij standaard re-integratie-instrumenten of dat een specifieke aanpak noodzakelijk is om hen naar werk te begeleiden. In tabel 3.1 is te zien dat de meeste belemmeringen ook voorkomen bij autochtonen, maar er is een aantal problemen die specifiek optreden voor allochtone cliënten. Specifieke belemmeringen of combinaties van belemmeringen die vooral voor-

¹ Overigens geldt dat deze opvattingen geen rol spelen in de analyse voor kansen op werkloosheid; dit wijst erop dat dergelijke opvattingen vooral van belang zijn voor de beslissing om op de arbeidsmarkt te participeren.

komen bij allochtonen, zouden een specifieke aanpak wellicht rechtvaardigen. In de volgende paragrafen gaan we hier verder op in.

Ervaring allochtone cliënten

In het onderzoek cliëntbeleving WWB is ook gesproken over de belemmeringen die cliënten ervaren bij het vinden van werk. Het valt in de interviews op dat voor een substantieel deel van de allochtone cliënten geldt dat ze op meerdere aspecten belemmeringen ervaren, bijvoorbeeld gezondheid en leeftijd of gezondheid en zorg voor de kinderen en weinig werkervaring. Dit sluit aan bij het oordeel van case-managers dat bij allochtone cliënten vaak sprake is van meervoudige problematiek. Een Marokkaanse vrouw:

'Ik heb nog nooit gewerkt en geen diploma's. Ik kan niet goed schrijven. Ik heb geen arbeidsplicht vanwege gezondheidsproblemen. Ik heb ook kinderen. Daarom kan ik niet actief zoeken naar werk. Ik denk ook niet dat ik kan werken op korte termijn. Ik heb wel eens gekeken naar vacatures maar toen kwam ik in het ziekenhuis vanwege bekkenproblemen bij zwangerschap'.

Daarnaast vallen in de interviews de gezondheidsproblemen op. Niet in alle gevallen geeft de cliënt aan dat dit beperkte inzetbaarheid tot gevolg heeft, maar vaak wel. Klachten zijn vaak weinig specifiek, zo ook in het voorbeeld van een vrouw uit Burundi.

'Ik ben naar een psychiatrisch centrum gestuurd en heb daar een paar gesprekken gehad. Toen ben ik gestopt. Het was te duur en ik kreeg geen medicijnen. Het gaat nu goed, maar ik heb soms last van slechte concentratie. Ik ben ook een keer op mijn hoofd gevallen. Mijn huisarts vond niets. Met warm weer heb ik nog steeds pijn aan mijn hoofd'.

Gevoelens van discriminatie worden ook meerdere malen genoemd. Een man uit Sierra Leone:

'Ik denk dat ik een beetje kans maak op de arbeidsmarkt. Maar het is niet makkelijk. Er wordt gediscrimineerd omdat ik slecht Nederlands spreek. Toen ik in 2005 stage liep had ik ook al problemen'.

Bron: 'Wet werk en bijstand: Cliënten aan het woord, 2007, Regioplan'

3.4 Deelname aan trajecten

Nadat het recht op bijstand is vastgesteld en nadat beoordeeld is wat de kansen en belemmeringen zijn van een cliënt, gaat een casemanager aan de slag met een cliënt. Aan respondenten is gevraagd of er verschillen zijn bij de aanpak als zij een autochtone of allochtone cliënt helpen re-integreren. Allochtonen worden net zo vaak op een traject gezet als autochtonen volgens de casemanagers. Zij zijn van mening dat ze geen onderscheid maken in de wijze waarop zij cliënten helpen re-integreren. Iedereen moet aan het werk. Als werk vooralsnog niet mogelijk is, dan krijgen ze een activeringstraject aangeboden. Deze bevinding wordt bevestigd uit CBS-cijfers van 2007.

Allochtone uitkeringsgerechtigden ontvangen vrijwel net zo vaak een traject als autochtone uitkeringsgerechtigden (CBS, 2008).²

3.5 Ervaringen met algemene trajecten

3.5.1 Ervaringen

Casemanagers richten zich bij elke cliënt op het verwijderen van arbeidsmarkt-belemmeringen. Belemmeringen zijn leidend, niet de etnische herkomst van een cliënt. De keuze voor instrumenten zou hetzelfde zijn als bij een autochtone cliënt met dezelfde beperkingen. Dus zet men een motivatietraining in als er iets schort aan de motivatie, gaat men kinderopvang regelen als dat nodig is of een taaltraject inzetten bij een slechte taalbeheersing et cetera. Een voorbeeld van maatwerk is Life-coaching.

Life-coaching door rib in gemeente Rotterdam

Voor elke cliënt wordt een traject op maat gemaakt, helemaal gericht op de individuele behoeften van de cliënt. De intake doen een re-integratiecoach en een maatschappelijk werker. Deze cliënten hebben veel sociale belemmeringen die in het traject worden aangepakt, op levensterreinen als schuldhulpverlening, kinderopvang, verslaving, justitie, scholing, werk et cetera. De re-integratiecoach heeft veel vrijheid om het traject in te richten maar zal dit wel altijd voorleggen aan de casemanager van de gemeente.

Doordat de trajecten op maat zijn gemaakt, krijgt elke allochtone (maar ook autochtone) cliënt datgene wat nodig is. Cliënten ontvangen een unieke aanpak, dus een project specifiek voor allochtonen is overbodig. Allochtonen kennen wel wat specifieke problemen: slechte taalbeheersing, onbekendheid met sociale kaart van Nederland, klein netwerk (met name allochtone alleenstaande vrouwen). Vrouwen met een man zitten soms vast in traditionele rolpatronen waardoor ze worden belemmerd.

Bij allochtonen wordt taal vaker ingezet en de pitia-training (een methodiek in aansluiting op inburgering waarin nog iets meer wordt ingegaan op culturele achtergronden van thuisland en Nederland en hoe je die overbrugt). Ook wordt iets meer casemanagement ingepland zodat ze de allochtone cliënt kunnen ondersteunen, doorverwijzen et cetera.

De resultaten zijn nog onbekend. Het rib is pas een half jaar bezig met deze trajecten.

Hoewel casemanagers aangeven dat zij specifieke problemen signaleren bij allochtone cliënten (zie ook paragraaf 3.2), zijn ze toch van mening dat geen specifieke trajecten noodzakelijk zijn om allochtone cliënten te helpen. Dat denken vooral die casemanagers die geen aparte trajecten tot hun beschikking hebben (maar ook wel rib's en casemanagers uit gemeenten met specifieke trajecten).

² Uit dezelfde bron blijkt dat het instrument loonkostensubsidie in geringere mate wordt ingezet voor allochtone cliënten. Dat geeft aanleiding voor de gedachte dat allochtonen minder vaak direct bemiddelbaar zijn naar werk.

In sommige gemeenten wordt wel aangegeven dat ze bepaalde soorten instrumenten vaker inzetten voor allochtonen, bijvoorbeeld taaltraining of werkstages et cetera. Casemanagers zeggen hierover:

‘Een andere mogelijkheid die ik vaak voor allochtone cliënten inzet, is de werkstage. Ze zijn dan in continu contact met Nederlanders, ze pikken zo de taal goed op en ze doen relevante werkervaring op. Werkstages hebben dus bij allochtonen nog een extra functie naast die bij autochtonen (wennen aan werkomgeving, werkdiscipline et cetera)’.

‘Met een oudere allochtoon met weinig werkervaring, geen opleiding en slechte taalbeheersing konden we voorheen niet zo heel veel. Maar nu hebben we mogelijkheid om een participatiebaan in te zetten op vrijwillige basis. Mensen nemen zo via vrijwilligerswerk wat meer deel aan het maatschappelijk verkeer’.

Ervaring allochtone cliënten

In het onderzoek cliëntbeleving van de WWB is gevraagd van welke re-integratie-instrumenten men heeft gebruikgemaakt. Als we de groep allochtonen vergelijken met de groep autochtonen, dan hebben de twee groepen een andere top drie van meest genoemde instrumenten. Opvallend is dat in allochtonen meer lijkt te worden geïnvesteerd met de inzet van scholing. Dit kan te maken hebben met het lage opleidingsniveau van de allochtone cliëntengroep of de slechte taalbeheersing waarvoor extra scholing nodig is.

Allochtonen	Autochtonen
1) Scholing (46%)	1) Bemiddeling naar werk (43%)
2) Bemiddeling naar werk (23%)	2) Work First (18%)
3) Werk/Work First/zorg/anders (8%)	3) Scholing (11%)

Allochtonen lijken iets meer uit te vallen uit een traject. Bij ruim een kwart van de allochtonen is het traject voortijdig afgebroken, bij autochtone cliënten is dat achttien procent.

Allochtonen hebben vaker het idee dat hun traject aansluit bij hun persoonlijke situatie (62%) in vergelijking met autochtone cliënten (46%). Ze zijn ook vaker tevreden over hun traject, namelijk 54 procent versus 39 procent. Allochtone cliënten geven iets vaker aan gemotiveerder te worden om werk te zoeken, doordat ze aanbod ontvangen van de gemeenten dan autochtone cliënten (41% versus 34%).

Een allochtone cliënt:

‘Ik heb via de sociale dienst een computercursus mogen doen en een verzorgingsopleiding. Ik heb nu eindelijk bereikt wat ik wil. Ik heb een baan in de zorg die erg leuk is, en helemaal aansluit aan mijn wensen. Ik werk alleen 25 uur en dat is nog te weinig om uit de bijstand te kunnen. Ik ben dus nog wel op zoek naar een fulltime baan’.

Allochtonen verschillen weinig van autochtonen in de opvatting dat men zelf verantwoordelijk is voor het genereren van een inkomen. Autochtonen zijn wel iets vaker van mening dat ze op de goede weg zijn (naar werk, uit de bijstand et cetera), namelijk 65 procent. Circa de helft van de allochtonen vindt dit ook (52%).

Bron: ‘Wet werk en bijstand: Cliënten aan het woord, 2007, Regioplan’

Casemanagers die over een omvangrijk instrumentarium beschikken, hebben het idee dat ze voor elke cliënt, ook voor de allochtone cliënt, in een passend aanbod kunnen voorzien. Hoe meer vrijheid een casemanager heeft om instrumenten in te zetten en hoe groter de verscheidenheid aan instrumenten, hoe meer maatwerk een casemanager kan leveren. Moeilijkere doelgroepen, waaronder allochtonen, profiteren hiervan. Maatwerk is hierbij een sleutelwoord. Een casemanager:

'Ik pleit niet voor specifieke trajecten voor allochtonen. Ik zou wel de ruimte en de mogelijkheden willen hebben om extra dingen te kunnen organiseren op een creatieve manier. Zo zou ik met een groepje oudere allochtonen binnen onze Work Firstaanpak een intensieve taaltraining op de werkvloer willen doen met een taaltrainer, met een eventuele voortzetting bij een werkgever. Deze mensen leren niet meer via een standaard taaltraject'.

Een strakke regie op de re-integratie is van belang. Ook al krijgen casemanagers regelmatig voortgangsrapportages over het re-integratietraject, het blijkt niet altijd makkelijk om goed zicht te krijgen op wat er precies in een traject gebeurt. Allochtonen hebben vaak extra aandacht, tijd en begeleiding nodig. De casemanager moet vinger aan de pols houden om te zien of het re-integratietraject inderdaad goed uitpakt voor de allochtone cliënt. Sommige casemanagers hebben of creëren de ruimte om deze extra tijd te besteden aan hun cliënt (laten ze regelmatig oproepen, stemmen meer af met het rib), andere geven aan dit niet te kunnen inpassen in hun agenda vanwege hun vaak hoge caseload.

In een enkele gemeente waar geen specifiek aanbod is voor allochtonen leeft toch de behoefte bij casemanagers om de allochtone groep eruit te mogen lichten. Zij missen het besef in de organisatie dat allochtone cliënten hun eigen aanpak en benadering nodig hebben. De keuze van het instrumentarium vinden zij te beperkt om echt het maatwerk te kunnen leveren die deze groep behoeft.

'De huidige instrumenten sluiten niet goed aan bij de behoeften van de doelgroep. Onze afdeling die de inkoop verzorgt, is van mening dat het reguliere beleid geschikt is voor iedereen, maar zij hebben geen idee van wat er in onze wijk speelt, wat er leeft, wat de achtergrond is van mensen en in welke omgeving ze leven. Je doet jezelf en je doelgroep tekort door te doen alsof iedereen hetzelfde is'.

3.5.2 Voor- en nadelen algemene trajecten

Volgens consulenten van rib's en casemanagers is het *voordeel* van algemene trajecten dat groepen gemengd zijn. Allochtonen zijn gebaat bij autochtone groepsgenoten. Ze worden gedwongen Nederlands te spreken en verbeteren zo hun taalvaardigheid. Niet alleen op het gebied van taal maar ook op het

gebied van bijvoorbeeld presentatie of cultuur en gewoontes leren allochtonen bij door in contact te zijn met autochtone cursisten.

Anderen wijzen ook op een nadeel. In een gemengde groep kunnen allochtonen ondersneeuwen. Hun taalniveau en kennis van de samenleving liggen vaak onder het niveau van autochtone deelnemers. Daarbij zijn allochtonen vaak minder direct dan autochtonen en zullen ze minder snel aangeven dat ze iets niet begrijpen. Het ligt dan aan de vaardigheden van de trainer om dit op te vangen.

Het belangrijkste *knelpunt* van algemene trajecten voor allochtonen is dat er wel maatwerk wordt beloofd, maar dat er toch onvoldoende wordt gedaan met de specifieke belemmeringen van een allochtone cliënt. Algemene trajecten kunnen dan te weinig ruimte bieden voor erkenning van en daarmee handelingsvrijheid voor 'het anders zijn van de allochtone doelgroep'.

Veel casemanagers zijn het erover eens dat allochtone cliënten vaak meer tijd en begeleiding vergen dan autochtonen, ze moeten meer bij de hand worden genomen. In reguliere trajecten is daar niet altijd ruimte voor. Casemanagers geven daarbij aan dat de kwaliteit van dienstverlening vaak een punt van zorg is bij ribs door de vele personeelwisselingen et cetera.

Dergelijke geluiden vinden we ook terug in de literatuur. In een rapport naar de werking van de re-integratiemarkt (Mallee e.a., 2006) wordt aangegeven dat het voor gemeenten moeilijk is om de kwaliteit van re-integratiebedrijven te beoordelen en dat de onvrede over de kwaliteit van trajecten is toegenomen. Gemeenten geven ook aan dat zij moeite hebben met zicht houden op de voortgang van trajecten, wat ertoe leidt dat sommige gemeenten meer vinger aan de pols houden over de uitvoering van trajecten van hun cliënten.

In het eerder geciteerde onderzoek 'Wet werk en bijstand: Cliënten aan het woord' (Regioplan, 2007) zegt de helft van alle cliënten die recente ervaring hebben met een re-integratietraject, dat zij ontevreden zijn over de aansluiting tussen het aanbod en hun persoonlijke situatie. Gebrek aan maatwerk dus.

Ook in het SER-advies 'Niet de afkomst, maar de toekomst' van 2007 wordt op basis van verschillende onderzoeksbronnen geconcludeerd dat de bemiddeling naar werk nog niet optimaal werkt: 'de keuze voor inzet van schaarse re-integratiemiddelen is nog lang niet optimaal, bemiddeling en begeleiding zijn nog te weinig actief en te weinig op de persoon toegesneden en een geïntegreerde cliëntgeoriënteerde dienstverlening (één loket) is vaak nog een fictie. In het bijzonder wordt nog te weinig ingezet op kwalificerende scholing voor werkzoekenden zonder startkwalificatie'.

Als de uitvoering van trajecten over het algemeen te wensen overlaat, zal dit consequenties hebben voor de resultaten van re-integratietrajecten. Ook autochtone cliënten krijgen dan niet altijd het maatwerk dat noodzakelijk is, maar kwetsbare groepen zullen hier echter meer onder lijden. Als allochtonen inderdaad meer begeleiding nodig hebben dan autochtonen, dan zullen zij in een situatie waarin een rib minder kwaliteit kan bieden dan beloofd, sneller de

dupe zijn en minder snel hun weg weten te vinden naar de arbeidsmarkt dan autochtonen.

3.5.3 Resultaten van algemene trajecten

Trajecten worden ingezet voor een bepaald resultaat. Vaak is dit uitstroom naar werk, maar soms ook de arbeidsmarktpositie verbeteren van de cliënt. Casemanagers hebben over het algemeen zelf geen overzicht van de totale uitstroomcijfers per instrument. Ze vinden het erg moeilijk om uitspraken te doen over resultaten van trajecten. Deze zijn dan gebaseerd op individuele ervaringen bij hun eigen caseload.

Sommige casemanagers zijn van mening dat allochtonen net zo veel profiteren van trajecten als autochtone cliënten. Ze stromen net zo makkelijk uit de uitkering als autochtonen. Zeker als het gaat om allochtone jongeren dan wordt er nog maar weinig verschil gezien in vergelijking met autochtone jongeren. Een casemanager over haar uitstroomcijfers:

'Ik heb als doelstelling om 17 cliënten per jaar te laten uitstromen naar werk. Die doelstelling heb ik al behaald: 24 van mijn cliënten zijn uitgestroomd naar werk. Als ik de achternamen bekijk, waren twaalf cliënten allochtoon en twaalf cliënten autochtoon. In mijn caseload stromen dus beide groepen even goed uit'.

Anderen zijn van mening dat allochtonen minder makkelijk uitstromen. Met name de groep zonder startkwalificatie en een slechte taalbeheersing is lastiger te re-integreren. Een consultant van een re-integratiebedrijf zegt hierover:

'Om allochtonen goed te bemiddelen, moet eigenlijk enige ruimte worden ingebouwd. Ze zouden extra aandacht moeten krijgen en meer moeten worden aangesproken op een manier die past bij hun culturele achtergrond. Dat wordt nu eigenlijk nog niet echt gedaan. Wij hebben voor deze gemeente een resultaatsboeking van 29 procent uitstroom naar werk. Volgens mijn ervaring stromen allochtonen minder vaak uit naar werk, ze zijn toch lastiger re-integreerbaar. We registreren hier echter geen gegevens over, dus ik kan dit niet echt hard maken'.

3.6 Ervaringen met specifieke trajecten

3.6.1 Ervaringen

Casemanagers die kunnen gebruikmaken van specifieke trajecten voor allochtonen, zijn vaak tevreden dat deze er zijn. Zij sturen niet alle allochtonen naar dergelijke trajecten, maar vinden het wel fijn dat het mogelijk is voor die

cliënten waarvoor extra aandacht en zorg nodig is. In de trajecten wordt vaak gewerkt aan een combinatie van belemmeringen van allochtonen. Het gaat dan om bijvoorbeeld slechte taalvaardigheden, onvoldoende kennis over de arbeidsmarkt en hoe men zich moet presenteren, afwezigheid van een dagritme en structuur in het leven, onvoldoende netwerken om via-via werk te vinden. In de trajecten krijgen al deze zaken aandacht. Deze zijn vaak ook erg intensief qua het aantal uur dat de deelnemer bezig is en het aantal uur begeleiding. Ook is de taalscholing nauw verweven in het re-integratieonderdeel van het traject. Een consulent/taaltrainer van een rib:

'In mijn taalles vraag ik aan de cliënt of hij volgens afspraak al naar het CWI is geweest of we spreken in de taalles over mogelijkheden van kinderopvang. We spreken mensen continu aan op hun eigen verantwoordelijkheid. Taal en re-integratie zijn bij ons niet gescheiden, de persoonlijke begeleiding is niet dat ene uurtje in de week maar de hele week. Dat de uitstroomdoelstellingen worden gehaald, komt door onze aanpak. Deze mensen zijn niet gebaat bij gewoon maar een sollicitatietraining, het gaat om het hele pakket'.

Specifieke instrumenten voor allochtonen worden echter niet overal even goed ingezet. In een andere gemeente heeft men een aantal kleine allochtonenprojecten zoals 'zelfstandig ondernemerschap' voor allochtonen en een project voor vluchtelingen. Daarnaast heeft het re-integratiebedrijf ook een beperkt aantal specifieke producten voor allochtonen. Casemanagers gebruiken die echter eigenlijk nooit.

'Wij geven de opdracht aan ons rib om datgene in te zetten wat nodig is voor de cliënt. Het rib stelt meestal de drie meest gebruikelijke producten voor, dus gebruiken we zo'n product als bijvoorbeeld een interculturele communicatietraining nooit. Misschien zou een dergelijk product wel heel goed aanslaan bij sommige allochtone cliënten, maar we gaan uit van de expertise van het rib en zij stellen zo'n product eigenlijk nooit voor'.

3.6.2 Voor- en nadelen specifieke trajecten

Als *voordeel* van specifieke trajecten noemt men dat het niveau van een groep minder gemêleerd is dan bij een groep van zowel autochtone als allochtone cliënten. Daardoor kan het lesgeven ook meer worden gefocust: eenvoudig taalgebruik, veel werken met voorbeelden, goed navragen of men het snapt, uitleg over Nederlandse gewoonten op het werk et cetera. Voor autochtonen is dergelijke lesstof niet uitdagend genoeg. In een gemixte groep wordt de gulden middenweg bewandeld, waardoor het voor autochtonen te langzaam kan gaan en voor allochtonen te snel. Een rib dat duale trajecten uitvoert voor de doelgroep allochtonen zegt hierover:

'De allochtone groep is erg gesegmenteerd. Dat betekent dat redelijk opgeleide allochtonen die communicatie en de taal enigszins beheersen

vaak prima uit de voeten kunnen met een regulier traject. Vrouwen die weinig uit huis komen, niet opgeleid zijn en de taal slecht beheersen, hebben meer nodig en verzanden in een standaardtraject. Kleine groepen en persoonlijk contact zijn dan erg belangrijk'.

Specifieke trajecten brengen naast voordelen ook *nadelen* met zich mee. Specifieke trajecten voor allochtonen zijn vaak duurder omdat intensieve begeleiding wordt ingezet. Daarnaast gaat het vaak om kleine projecten die op kleine schaal wel effectief lijken te zijn, maar niet echt zoden aan de dijk zetten als het gaat om het verhogen van de uitstroom van allochtonen naar werk op gemeentelijk of landelijk niveau. Ook blijkt het soms moeilijk te zijn om deelnemers te vinden die voldoen aan de selectiecriteria. Dat kan gebeuren doordat casemanagers onvoldoende zicht hebben op hun caseload of onvoldoende op de hoogte zijn van het project. Ook worden soms te hoge instroomeisen gesteld. Een casemanager:

'Wij hebben een mooi opleidingstraject voor allochtone vrouwen in de zorg opgezet voor een werkgever. Het bleek echter moeilijk om geschikte kandidaten te vinden. Ze moesten iets van een vooropleiding hebben, omdat er een flink stuk studie in het traject zat. Ook moesten ze wel voldoende Nederlands spreken om te kunnen communiceren in de opleiding en bij de werkgever. Het is gelukt om twaalf vrouwen te vinden, maar dat was een langdurig proces en heeft me veel tijd gekost'.

3.6.3 Resultaten

De opbrengsten van specifieke trajecten kunnen de respondenten niet met harde cijfers aangeven. Deels komt dit doordat veel van dergelijke trajecten pas recent zijn gestart en resultaten dus nog niet bekend zijn. Casemanagers hebben echter wel het idee dat dergelijke trajecten aansluiten bij de behoeften van de doelgroep en sturen cliënten daar dan ook naartoe. Het inzetten van specifieke trajecten is ook zoiets als 'trial and error'. Door nieuwe producten in te zetten en deze goed te monitoren kan juist ook de effectiviteit van re-integratie worden vergroot. Een beleidsmedewerker:

'Ik pleit voor meer experimenteren met kleinschalige projecten. Verzin voor specifieke groepen met specifieke problemen nieuwe methoden. Wij zijn nu bijvoorbeeld met de groep Somaliër aan de slag op een onorthodoxe manier. We laten de intake doen door mensen van de eigen doelgroep. Als zo'n experiment aanslaat heb je nieuwe kennis en/of methodieken ontwikkeld die je in algemene trajecten weer kan benutten. Sociale diensten moeten creatiever omgaan met re-integratie'.

3.7 Monitoring van resultaten

De vindingen in paragraaf 3.4 en 3.5 roepen de vraag op hoe de monitoring in zijn werk gaat. Het blijkt dat gemeenten op het moment vooral bezig zijn in kaart te krijgen welke uitstroom gegenereerd wordt met welke instrumenten. Gemeenten onderzoeken nu nog nauwelijks welke cliënten met welke achtergrondkenmerken uitstromen naar werk. Hiervoor zijn nog niet de mogelijkheden gecreëerd en als ze dat in de toekomst wel gaan doen, dan kunnen ze nog niet nagaan of allochtonen meer of minder uitstromen. Dit omdat in het informatiesysteem het achtergrondkenmerk 'allochtoon' niet wordt geregistreerd. Eén gemeente geeft aan volgend jaar wel de uitstroom naar achtergrondkenmerken te gaan onderzoeken, waarbij etnische herkomst zal worden meegenomen.

Onderzoek naar de effectiviteit van de re-integratie is bij een aantal gemeenten al wel uitgevoerd of staat gepland voor het komende jaar. Vrijwel alle gemeenten geven aan dat hier nog veel verbeteringen mogelijk zijn. Vaak is het informatiesysteem nog niet ingericht en de kennis nog niet aanwezig om dit op regelmatige wijze zelf te doen.

3.8 Inburgering en re-integratie

In dit onderzoek ligt het accent op de reguliere aanpak van de re-integratie van allochtonen en niet zozeer op de uitvoering van geïntegreerde trajecten in het kader van de WI. Wel blijkt dat deze twee gebieden voor de casemanager elkaar raken, omdat bij allochtone cliënten met een taalachterstand vaak de aanbieder van inburgering wordt ingeschakeld voor de taaltraining.

In sommige onderzoeksgemeenten zijn inburgering en re-integratie nauw verweven. Kennis over de doelgroepen vanuit de inburgering wordt gedeeld en ingezet bij sociale diensten. Het inzetten van taalcursussen voor inburgeraars loopt daar soepel, soms zelfs op de werkvloer van een Work Firstaanpak van de sociale dienst.

Inburgering en Work First

In de gemeente Enschede wordt de inburgering uitgevoerd op de werkvloer van de Work Firstaanpak. Het traject start voor de inburgeraars met een taaltoets die de Gemeente Enschede bij hen afneemt. Vanaf het begin gaan de deelnemers actief bezig met de taal. Ze nemen voor 36 uur per week deel aan het traject. De weekinvulling kan bestaan uit onder andere: taallessen, praktijkopdrachten, E-learning, werken met behoud van uitkering, sollicitatietrainingen, training sociale vaardigheden, training interculturele communicatie en een gesprek met de trajectbegeleider.

In de eerste zes weken volgen de deelnemers alle aspecten van het traject, zoals de inburgeringlessen en taallessen, en worden zij in voorkomende gevallen getest met een beroepentest, een capaciteitentest en waar nodig een belastbaarheidsonderzoek. Op basis van de ervaringen in deze periode stelt de trajectbegeleider na zes weken een trajectadvies op. Hierin worden alle trajectonderdelen toegespitst op de doelstellingen op het gebied van inburgering en re-integratie.

De deelnemers nemen in het vervolgetraject voor ongeveer twintig uur per week actief deel aan inburgering/taallessen. Deze lessen dragen bij aan het zelfstandig functioneren in de Nederlandse maatschappij. Hierbij kun je denken aan kennis van instanties, zoals banken en verzekeringsmaatschappijen. Voor de overige uren wordt gewerkt aan de re-integratie naar werk.

Bij andere onderzoeksgemeenten zijn inburgering en re-integratie nog gescheiden, men weet elkaar niet altijd goed te vinden. In sommige gevallen is er onvrede bij casemanagers vanwege lange wachtlijsten voor taaltrainingen en administratieve rompslomp om een cliënt aan te melden. Soms kan dit worden omzeild met een andere taalaanbieder, soms betekent het dat cliënten moeten wachten totdat alles is geregeld en er plaats is.

Als in de onderzoeksgemeenten wordt gekeken naar de opzet van geïntegreerde trajecten, dan blijkt dat taal/inburgering en re-integratie vaak parallel aan elkaar lopen in plaats van werkelijk integraal. Dit kan betekenen dat de inburgeraar overdag een re-integratietraject volgt en 's avonds een taaltraining. In sommige gemeenten is de inburgering apart aanbesteed en kijkt men per cliënt of er een re-integratiedeel aan kan worden vastgekoppeld. De tendens is echter wel om een kruisbestuiving te laten plaatsvinden tussen inburgering en participatie/re-integratie en de kennis tussen medewerkers uit beide taakgebieden uit te wisselen.

3.9 Conclusie

Casemanagers geven aan dat ze dezelfde aanpak hanteren voor zowel allochtone als autochtone cliënten. Hoewel allochtone cliënten wel wat meer en specifieke belemmeringen hebben, worden zij volgens de casemanagers niet vaker ontheven van de arbeidsplicht en net zo vaak op traject gezet. Ook qua type traject zien de casemanagers die alleen over algemene instrumenten beschikken, weinig verschillen. Allochtonen zouden iets vaker als onderdeel van hun traject een taaltraining of werkstage krijgen. Men houdt wel rekening met allochtone cliënten door goed te checken of hun cliënt hen begrijpt en ze

soms wat extra begeleiding te geven. Ook zijn ze wat alerter op culturele verschillen.

Casemanagers zijn, ongeacht of ze beschikken over allochtoonspecifieke of algemene instrumenten, over het algemeen redelijk tevreden over de instrumenten die zij kunnen inzetten. Beide typen instrumenten worden naar tevredenheid gebruikt en hebben hun eigen voor- en nadelen. In de praktijk zijn geen zwaarwegende argumenten gevonden om voor het één of het ander te kiezen. Een argument dat hier doorslaggevend zou kunnen zijn, zou de uitstroomkans naar werk zijn. Gemeenten hebben hier echter geen zicht op. Ze weten niet of allochtonen met behulp van het ingezette instrumentarium even goed uitstromen naar werk als autochtonen. Resultaten worden tot nu toe nog niet gemonitord naar dit persoonskenmerk.

Of allochtonen *feitelijk* op dezelfde manier worden beoordeeld en geholpen kan op basis van dit kwalitatieve deelonderzoek niet hard worden gemaakt. We zullen in hoofdstuk 4, waarin we rapporteren over het kwantitatieve onderzoeksdeel, hierover meer duidelijkheid kunnen geven.

4 KWANTITATIEVE ANALYSES CLIËNTBESTANDEN

Allochtone bijstandsgerechtigden ontvangen minder vaak een ontheffing van de arbeidsplicht in vergelijking met autochtone cliënten en nemen vaker deel aan een re-integratietraject. Wat betreft de uitstroom naar werk blijken geen verschillen tussen de twee groepen op te treden.

4.1 Inleiding

Om de uitkomsten van het kwalitatieve deelonderzoek te verifiëren en te onderbouwen met cijfers, zijn enkele kwantitatieve analyses uitgevoerd. Het gaat om analyses van cliëntbestanden in drie van de acht onderzoeksgemeenten, gericht op de vraag of er verschillen zijn tussen allochtone en autochtone bijstandsccliënten wat betreft de aanpak en resultaten van de re-integratie. Verschillende thema's komen daarbij aan bod, namelijk de ontheffing van de arbeidsplicht, de deelname aan en de inhoud van de trajecten en de uitstroom naar werk. Daarnaast zijn aanvullende analyses verricht naar de groepen die in dit onderzoek extra aandacht kregen, namelijk de allochtone vrouwen en de allochtone jongeren.

In paragraaf 4.2 is eerst een methodische verantwoording gegeven. Vervolgens zijn in paragraaf 4.3 de geaggregeerde uitkomsten van de drie gemeentelijke analyses gepresenteerd. De resultaten per onderzoeksgemeenten staan opgenomen in bijlage 2. Bevindingen aangaande de allochtone vrouwen en jongeren zijn in paragraaf 4.4 opgenomen (zie bijlage 3 voor tabellen betreffende deze analyses). Het hoofdstuk wordt afgerond met een conclusie.

4.2 Methodiek

Voor deze analyses zijn onderzoeksbestanden opgebouwd bestaande uit persoonkenmerken, re-integratie- en uitkeringskenmerken van drie grote gemeenten. In de bestanden zijn alle personen opgenomen die bijstand ontvingen op 1 januari 2006, van hen zijn uitkerings- en re-integratiegegevens opgenomen tot 1 januari 2008.

Op de databestanden zijn twee soorten analyses uitgevoerd, namelijk een analyse op peildatum (standcijfers per 1 januari 2006) en een cohortanalyse van alle personen die in het tweede halfjaar van 2005 zijn ingestroomd. Bij beide typen analyses zijn met behulp van kruistabellen allochtone en autochtone cliënten vergeleken op persoonskenmerken. Daarnaast is gekeken of de twee groepen verschillen op de volgende uitkomstvariabelen:

- Ontheffing arbeidsplicht.

- Toedeling naar traject.
- Uitval.
- Uitstroom naar werk.

De bestandsopbouw, werkwijze en inrichting van de analyses zijn in detail uitgewerkt in bijlage 1.

4.3 Resultaten

In deze paragraaf zijn de resultaten van de analyses op de gegevens van de drie gemeentelijke databestanden beschreven. Het gaat in deze paragraaf om de geaggregeerde uitkomsten: de uitkomsten van de drie gemeentelijke analyse zijn naast elkaar gelegd en de rode lijn daarvan is in deze paragraaf gepresenteerd. Alleen daar waar gemeenten van elkaar afwijken, worden de resultaten per individuele gemeente gerapporteerd. Om de anonimiteit van de deelnemende gemeenten te waarborgen wordt gerefereerd aan gemeente X, Y of Z.

4.3.1 Persoonskenmerken

Allochtonen vormen een aanzienlijk deel van de bijstandspopulatie. In de drie gemeenten varieert het aandeel van 42 tot 66 procent. In analyses is nagegaan of allochtone bijstandsgerechtigden verschillen van autochtone bijstandsgerechtigden als het gaat om persoonskenmerken. Eventuele verschillen hierin kunnen een rol spelen bij de kans op uitstroom naar werk. Dit kan van belang zijn bij de interpretatie van de uitkomsten.

Het blijkt dat de demografische kenmerken van allochtone bijstandsgerechtigden op een aantal vlakken verschillen van autochtone bijstandsgerechtigden. In alle drie de gemeenten doen zich dezelfde patronen voor. De allochtone groep kent een oververtegenwoordiging van:

- Jongeren.
- Personen met een kortere of middellange uitkeringsduur.
- Personen met een lagere opleiding.
- Mannen.
- Personen zonder zware persoonlijke/psychische problemen en personen die geen perspectief op werk hebben binnen tweeënhalf jaar in slechte conjunctuur.¹

Welke gevolgen kunnen deze verschillen in groepssamenstelling nu met zich meebrengen? Als gekeken wordt naar de *autochtone* groep is er sprake van een oververtegenwoordiging van personen waarvoor de kans op werk lager lijkt (ouder, lang in de uitkering, zware persoonlijke problemen). Dit zijn

¹ Dit laatste is slechts bij een gemeente geregistreerd. De andere twee gemeenten hadden hierover geen gegevens.

personen die in de volksmond onder het 'granieten bestand' worden geschaard. De kans dat deze mensen zelfstandig voor hun eigen inkomen kunnen zorgen, wordt gering geacht.

Niet alle autochtonen vallen echter in deze subgroep. Er zijn ook autochtone cliënten waarvoor deze kenmerken niet gelden. Zij zijn jonger, recentelijk ingestroomd en met een redelijk opleidingsniveau. Dit deel heeft de potentie om op eigen kracht aan het werk te komen. De autochtone groep profileert zich met deze twee subgroepen.

De *allochtone* groep is, in vergelijking met de autochtone groep, gemiddeld wat jonger, iets vaker man, verkeert korter in de uitkering, maar is vaak wel laag opgeleid. Zo is in gemeente Y bijvoorbeeld bijna drie vijfde van alle allochtone bijstandsgerechtigden jonger dan 40 jaar, bij de autochtonen is dit minder dan een derde. Deze groep heeft, met ondersteuning op het vlak van taal en scholing, zeker potentie om te kunnen werken.

Deze hierboven genoemde patronen treden op bij zowel het totale bestand als bij het gevolgde cohort. Op cohortniveau blijken de verschillen tussen de beide groepen iets kleiner te zijn. In de beschrijving van de uitkomsten zullen in het vervolg vooral de uitkomsten van de cohortanalyse worden gebruikt. De aanvangssituatie van de groepen allochtone en autochtone cliënten is in het cohort gelijk, men is in een zelfde periode in de bijstand ingestroomd. In de cohortanalyses zijn de twee groepen daardoor beter met elkaar vergelijkbaar. In de volgende subparagrafen wordt gekeken hoe autochtone en allochtone cliënten zich verhouden als gekeken wordt naar de ontheffing van de arbeidsplicht, deelname aan en inhoud van de trajecten en uitstroom naar werk. Daarbij moet in acht worden genomen dat autochtone en allochtone cliënten qua demografie van elkaar verschillen, zoals hierboven beschreven.

4.3.2 Ontheffing van de arbeidsplicht

De drie gemeenten verschillen veel van elkaar in de mate waarin ontheffingen van de arbeidsplicht worden verstrekt. In alle drie de gemeenten is de afgelopen jaren een tendens gaande om minder ontheffingen te verstrekken, zo bleek uit de gesprekken met de casemanagers. Bij de ene gemeente lijkt dit proces verder gevorderd te zijn dan in de andere.

Bij gemeente Z worden nauwelijks ontheffingen verstrekt, van alle bijstandsgerechtigden die in 2006 een uitkering ontvingen en dat in 2008 nog steeds doen, heeft slechts 2,5 procent een ontheffing van de arbeidsplicht. Bij de gemeente Y is dit 13 procent. Het percentage ontheffingen ligt bij de gemeente X een stuk hoger, namelijk rond de 45 procent. De data over ontheffingen van deze gemeente is, in tegenstelling met de andere twee gemeenten, echter afkomstig uit 2006. Deze gemeente zat toen in een omslag om minder ontheffingen te verstrekken, wat een verklaring is voor het relatief hoge percentage ontheffingen.

Wat verschillen tussen allochtone en autochtone arbeidsgerechtigden betreft, stellen we vast dat allochtonen minder vaak een ontheffing van de arbeidsplicht ontvangen dan autochtonen. Bij twee gemeenten is dat het geval. Bij de derde gemeente, de gemeente met zeer weinig ontheffingen, is geen verschil tussen de beide groepen.

Bij gemeente X is ook data beschikbaar over de uitkomsten van medische keuringen, waarin wordt bekeken welke medische belemmeringen iemand heeft en wat voor een gevolgen dit heeft voor een re-integratietraject. Allochtonen worden na deze keuring vaker gelabeld als volledig arbeidsgeschikt.

Dat allochtonen minder vaak een ontheffing krijgen en in een keuring vaker arbeidsgeschikt worden verklaard, komt niet helemaal overeen met de informatie uit gesprekken van de casemanagers. Volgens hen is bij de groep allochtone cliënten vaker sprake van medische klachten die deelname aan trajecten en/of arbeid belemmeren. Deze bevinding zien we niet direct terug als het gaat om het percentage allochtone cliënten met een ontheffing. De verklaring voor het feit dat autochtone cliënten vaker een ontheffing ontvangen, ligt wellicht gelegen in het verschil in demografische kenmerken. Zoals in paragraaf 1.3.1 werd aangegeven, was in de groep autochtone cliënten een subgroep van personen met een hogere leeftijd, een langdurige uitkeringsduur en (bij één gemeente die hier gegevens over kon verstrekken) vaker zware persoonlijke/psychische problemen. Deze personen zullen relatief vaker medische en/of psychische klachten hebben die arbeidsparticipatie belemmeren.

4.3.3 Deelname aan traject bij het cohort

In alle drie de gemeenten blijken allochtone bijstandsgerechtigden vaker een traject te volgen dan autochtonen. Dit komt overeen met de bevindingen uit de interviews in het onderzoek.

Tabel 4.1 Percentage autochtone en allochtone bijstandsgerechtigden dat traject volgt naar gemeente

Gemeente	% autochtonen	% allochtonen
Gemeente X	51	67
Gemeente Y	44	58
Gemeente Z	48	60

Ook hier kan de verklaring in demografische kenmerken worden gezocht. Zoals eerder benoemd, valt de autochtone cliëntengroep in twee delen uiteen. Bij het deel met een geringe kans op werk worden wat vaker ontheffingen ingezet. Deze mensen ontvangen waarschijnlijk geen traject. Het andere deel van de autochtone groep heeft een gerede kans om zelf werk te vinden. In dat geval is het niet efficiënt iemand een traject aan te bieden, dat kan juist zijn kans op werk belemmeren. Hiermee kan worden verklaard dat autochtonen wat minder vaak een traject volgen.

Bij de allochtone groep daarentegen werd duidelijk dat er een redelijk potentieel was tot werk (relatief wat jonger, minder ontheffingen), maar dat deze groep wellicht extra inspanningen nodig heeft om aan de slag te komen. Het opleidingsniveau is lager en ook schort het vaak aan taalvaardigheden. Het is voor gemeenten dan een efficiënte zet om re-integratieactiviteiten in te zetten.

Uit het eerdergenoemde onderzoek van SEO blijkt dan ook dat de inzet voor trajecten voor kwetsbare groepen, zoals allochtonen, het meest efficiënt is.

4.3.4 Inhoud van traject bij het cohort

Vervolgens is gekeken naar de inhoud van de trajecten.² Als binnen een re-integratieactiviteit aan verschillende thema's aandacht werd besteed, konden meerdere thema's worden aangekruist.³ Op deze wijze kon inzichtelijk worden gemaakt wat de inhoud van een traject of re-integratieactiviteit was.

Uit de analyse blijkt dat de focus van re-integratieactiviteiten verschillend is voor allochtonen en autochtone bijstandsgerechtigden. Autochtonen blijken per saldo andere trajecten te volgen dan allochtone cliënten. Het verschilt echter per gemeente welk type trajecten de autochtonen dan wel allochtonen volgen.

In tabel 4.2 is per gemeente een overzicht gemaakt van het aandeel autochtone en allochtone bijstandsgerechtigden dat deelnam aan een re-integratieactiviteit. Hieruit blijkt dat:

- Diagnose: er zijn geen grote verschillen zijn tussen allochtonen en autochtonen.
- Scholing: bij alle drie de gemeenten wordt scholing iets vaker ingezet voor allochtonen. De verschillen zijn echter klein.
- Taal en inburgering: allochtonen volgen in alle drie de gemeenten vaker dan autochtonen een re-integratieactiviteit gericht op taal en inburgering. Deze uitkomst is niet verwonderlijk, gezien hun achtergrond.
- Zorg: Bij gemeente X wordt een zorgtraject vaker ingezet bij autochtonen dan allochtonen. De andere twee gemeenten zetten zorgtrajecten sowieso weinig in. Er zijn nauwelijks verschillen tussen autochtonen en allochtonen.
- Sociale activering: bij alle drie de gemeenten worden activiteiten gericht op sociale activering vaker ingezet voor autochtone cliënten.
- Werk: Bij gemeente X ontvangen allochtonen vaker een traject met het accent naar werk dan autochtonen. Bij de gemeenten Y en Z is het juist

² Aan de drie gemeenten is gevraagd al de verschillende re-integratieactiviteiten waaraan bijstandsgerechtigden deelnemen, te clusteren naar een achttal activiteiten. We hebben de volgende thema's onderscheiden: diagnose, scholing, taal en/of inburgering, zorg, sociale activering, werk, loonkostensubsidie of flankerend beleid. Met flankerend beleid worden specifieke activiteiten bedoeld, gericht om de persoonlijke situatie van cliënten te verbeteren, zoals schuldhulpverlening en kinderopvang.

³ Een re-integratietraject voor allochtone vrouwen, waar zowel aandacht werd besteed aan taal als aan sociale activering, kreeg een score op de categorie taal en sociale activering.

andersom, autochtonen nemen daar juist vaker deel aan een re-integratieactiviteit naar werk.

- Loonkostensubsidie: bij de gemeente Y wordt deze vaker ingezet bij allochtonen. Bij de andere twee gemeenten treedt geen verschil op.
- Flankeren beleid: dit wordt weinig als afzonderlijk re-integratieonderdeel ingezet. Verschillen tussen allochtonen en autochtonen zijn verwaarloosbaar.

Geconcludeerd kan worden dat bij allochtone uitkeringsgerechtigden taal en inburgering en scholing wat meer ingezet worden. Autochtone uitkeringsgerechtigden volgen vaker trajecten gericht op sociale activering. Voor de overige thema's treden er wel verschillen op tussen autochtone en allochtone bijstandsgerechtigden maar liggen de accenten verschillend per gemeente.

4.3.5 Uitval uit traject bij het cohort

Bij twee gemeenten is informatie beschikbaar over de uitval uit re-integratietrajecten. Bij gemeente X is weinig verschil tussen allochtone en autochtone cliënten die een traject volgen wat betreft uitval uit trajecten. Bij gemeente Y vallen allochtonen iets vaker uit in trajecten dan autochtonen. Veertig procent van de allochtonen is bij één of meerdere activiteiten uitgevallen versus 32 procent van de autochtonen.

4.3.6 Uitstroom naar werk bij het cohort

Bij de drie gemeenten blijkt er niet of nauwelijks verschil als het gaat om uitstroom naar werk. Hoewel er iets meer re-integratieactiviteiten voor allochtone cliënten worden ingezet en allochtone cliënten gemiddeld jonger zijn en daarmee meer kans op werk hebben, resulteert dit dus niet in een hogere uitstroom naar werk.

Van gemeente X stroomt 23 procent van de allochtone cliënten uit naar werk ten opzichte van 26 procent van de autochtonen. Bij gemeente Z is dit negen versus dertien procent. Bij gemeente Y treedt geen verschil op tussen autochtonen en allochtonen. Van het gehele cohort stroomt daar bijna een vijfde uit naar werk.⁴

Tabel 4.3 Percentage autochtone en allochtone bijstandsgerechtigden dat uitstroomt naar werk naar gemeente

Gemeente	% Autochtonen	% Allochtonen
Gemeente X	26	23
Gemeente Y	18	19
Gemeente Z	13	9

⁴ Overigens is bij alle drie de gemeenten voor een deel van de uitgestroomde cliënten onbekend waarom zij zijn uitgestroomd. Het uitstroomcijfer naar werk kan mogelijk dus hoger liggen.

4.4 Risicogroepen

De risicogroepen allochtone vrouwen en allochtone jongeren hebben in dit onderzoek speciale aandacht. Er zijn om die reden aanvullende analyses verricht op de gegevens van de gemeentelijke bestanden om na te gaan hoe deze twee groepen het ten opzichte van het totaal doen. In deze paragraaf worden de resultaten van de analyses per thema weergegeven. Per thema is eerst samengevat welk algemeen patroon was gevonden voor allochtone bijstandsgerechtigden ten opzichte van autochtone bijstandsgerechtigden. Vervolgens worden de resultaten op dat thema voor wat betreft de allochtone vrouwen en jongeren weergegeven. In bijlage 3 zijn alle tabellen van deze analyses opgenomen.

4.4.1 Ontheffing

In de voorgaande paragraaf werd geconcludeerd dat allochtonen in de twee gemeenten X en Y minder vaak een ontheffing ontvangen, in de gemeente Z traden geen verschillen op.

Als gekeken wordt naar specifieke verschillen tussen allochtone vrouwen ten opzichte van het totaal zijn de resultaten wisselend per gemeente. Bij gemeente Z (waar weinig ontheffingen worden verstrekt) ontvangen de allochtone vrouwen net als de overigen nauwelijks een ontheffing. Bij gemeente X ontvangen zowel de autochtone als de allochtone vrouwen vaak een ontheffing, respectievelijk 39 en 36 procent. Allochtone mannen krijgen het minst een ontheffing, namelijk 26 procent. Bij gemeente Y is het juist andersom, allochtone vrouwen ontvangen hier het minst een ontheffing, namelijk zes procent. Het zijn hier vooral de autochtonen (zowel mannen als vrouwen) die een ontheffingen van de arbeidsplicht krijgen (14 en 12%). Een consistent beeld van het optreden van een ontheffing van de arbeidsplicht bij allochtone vrouwen ten opzichte van het totaal lijkt dus te ontbreken.

Wat betreft de doelgroep jongeren is het patroon voor de gemeenten consistent. Jongeren onder de 27 jaar ontvangen over het algemeen minder ontheffingen dan ouderen. Onderlinge verschillen tussen allochtone en autochtone jongeren zijn klein.

4.4.2 Toedeling trajecten

In paragraaf 4.3.3 is geconcludeerd dat allochtone bijstandsgerechtigden vaker een traject ontvangen dan autochtone cliënten. Als specifiek gekeken wordt naar allochtone vrouwen blijkt dat op dit thema allochtone vrouwen in alle drie de gemeenten een zelfde soort positie innemen. Allochtone vrouwen ontvangen in alle gemeenten vaker een traject dan autochtone vrouwen, maar minder vaak dan allochtone mannen.

Als de allochtone jongeren worden uitgelicht, dan blijkt dat deze ook vaker een traject aangeboden krijgen dan autochtone jongeren, hoewel de verschillen niet erg groot zijn. In twee van de drie gemeenten krijgen allochtone jongeren ook vaker een traject dan de autochtone en allochtone volwassenen. De groep autochtone volwassenen krijgt in elke gemeente het minst vaak een traject.

4.4.3 Inhoud van traject

Kijkend naar de aard van het aangeboden traject kan op grond van de data worden vastgesteld dat *allochtone vrouwen* zich als volgt profileren ten opzichte van de autochtone vrouwen in de drie gemeenten:

- Allochtone vrouwen krijgen vaker instrumenten aangeboden die te maken hebben met scholing of met taal en inburgering.
- Allochtone vrouwen krijgen minder vaak instrumenten aangeboden die te maken hebben met sociale activering, zorg, het verkrijgen van werk of het benutten van loonkostensubsidies.

Als het gaat om *allochtone jongeren*, dan blijkt dat zij zich als volgt profileren ten opzichte van autochtone jongeren:

- Allochtone jongeren krijgen vaker instrumenten aangeboden die te maken hebben met scholing, taal en inburgering en loonkostensubsidies.
- Allochtone jongeren krijgen minder vaak instrumenten aangeboden die te maken hebben met sociale activering.
- Allochtone jongeren krijgen in gelijke mate instrumenten aangeboden die te maken hebben met zorg.
- Waar het gaat om instrumenten gericht op het verkrijgen van werk bieden de data geen coherent beeld. Tussen de drie gemeenten bestaat een sterke variatie op dit vlak.

Voor zowel de allochtonen vrouwen als de jongeren geldt dat bovenstaand beeld nauw aansluit bij de profilering die geldt voor de gehele populatie van allochtone bijstandsccliënten.

Voor de volledigheid zij opgemerkt dat er voor het trajectinstrument diagnose onvoldoende waarnemingen zijn gedaan om tot uitspraken te kunnen komen.

4.4.4 Uitval

Wat betreft de uitval werden geen grote verschillen gevonden tussen allochtone en autochtone bijstandsgerechtigden (paragraaf 4.3.4). Ook als de groep allochtone vrouwen wordt uitgelicht, doen zich geen specifieke patronen voor. Voor de allochtone jongeren geldt hetzelfde.

4.4.5 Uitstroom naar werk

Een eerdere conclusie was dat de uitstroom naar werk tussen allochtone en autochtone bijstandsgerechtigden voor beide groepen ongeveer even groot is in de drie gemeenten (zie paragraaf 4.4.5). Specifieke aandacht voor

allochtone vrouwen leert dat deze groep, overigens in vergelijkbare mate als autochtone vrouwen, minder vaak uitstromen naar werk. Autochtone en allochtone mannen blijken de weg naar werk vaker te vinden. De uitstroom naar werk van allochtone jongeren blijkt weinig te verschillen van de groep autochtone jongeren en is ook niet beduidend hoger dan de uitstroom van autochtone en allochtone volwassenen.

4.5 Conclusie

De analyses op drie gemeentelijke databestanden zijn verricht om op kwantitatieve wijze de informatie, zoals die verkregen is uit de gesprekken met respondenten, te toetsen.

Uit de cijfers blijkt dat er belangrijke demografische verschillen bestaan tussen de autochtone en allochtone bijstandsgerechtigden. De allochtone groep is gemiddeld wat jonger, iets vaker man, verkeert korter in de uitkering en lager opgeleid.

Verder blijkt dat de re-integratie van allochtone bijstandsccliënten zich als volgt profileert ten opzichte van autochtone cliënten:

- Allochtone bijstandsccliënten worden minder vaak ontheven van de arbeidsverplichting.
- Allochtone bijstandsccliënten nemen vaker deel aan een re-integratietraject.
- Allochtone bijstandsccliënten krijgen vaker instrumenten aangeboden op het gebied van taal en inburgering en scholing en minder vaak gericht op sociale activering.
- Wat betreft de inzet van instrumenten gericht op uitstroom naar werk bieden de gemeenten een meer wisselend beeld, in twee van de drie gemeenten krijgen allochtonen minder vaak dergelijke trajecten. Datzelfde geldt voor het gebruik van loonkostensubsidies.

Uit de analyses blijkt verder dat niet of nauwelijks verschillen zijn wat betreft de uitval uit trajecten. Datzelfde geldt voor de uitstroom naar werk.

Er is in meer in detail gekeken naar de positie van de allochtone vrouwen en de jongeren. Deze analyses leveren geen inzichten die substantieel afwijken van het bovenbeschreven beeld.

5 SAMENVATTING, CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

5.1 Inleiding

Allochtonen hebben een slechtere arbeidsmarktpositie dan autochtonen in Nederland. Ze participeren minder vaak op de arbeidsmarkt en zijn vaker afhankelijk van een bijstandsuitkering. Het is van belang dat deze groep de weg naar de arbeidsmarkt vindt, niet alleen om de kosten van het sociale zekerheidsstelsel te drukken, maar ook omdat actieve participatie in de maatschappij via werk de integratie van allochtonen bevordert. Gemeenten spelen een belangrijke rol om allochtone bijstandsgerechtigden en nuggers naar werk te begeleiden.

In dit onderzoek hebben we een kijkje genomen in de keuken van acht onderzoeksgemeenten om te zien hoe zij de re-integratie van allochtone bijstandsgerechtigden vormgeven. In dit hoofdstuk zullen we als eerste de uitkomsten van het onderzoek samenvatten en de centrale vraag beantwoorden. Vervolgens worden een aantal conclusies naar aanleiding van alle onderzoeksbevindingen getrokken en presenteren wij aanbevelingen die gemeenten op weg kunnen helpen in het streven om meer allochtonen te laten participeren op de arbeidsmarkt.

5.2 Beantwoording centrale vraag

In deze paragraaf wordt de centrale vraag beantwoord die voor dit onderzoek is geformuleerd:

Wat is de invulling, het bereik en de effectiviteit van het re-integratiebeleid voor allochtone werkzoekenden, in het bijzonder voor allochtone jongeren en allochtone vrouwen?

Invulling re-integratiebeleid

Geen van de acht onderzoeksgemeenten voert een specifiek doelgroepenbeleid voor allochtonen. Bij de inkoop van re-integratietrajecten wordt echter wel rekening gehouden met deze doelgroep. Gemeenten vallen daarbij in twee groepen uiteen. Sommige gemeenten kiezen ervoor allochtone bijstandsgerechtigden te bedienen met behulp van algemene re-integratietrajecten. In de aanbesteding en vormgeving van deze algemene trajecten wordt rekening gehouden met behoeften van allochtone cliënten. Daarnaast geven casemanagers aan dat in de toewijzing van de trajecten maatwerk wordt toegepast, waarmee wordt gewaarborgd dat elk traject is toegesneden op de belemmeringen en behoeften van de individuele (allochtone) cliënt. Andere gemeenten kiezen ervoor specifieke trajecten voor allochtone cliënten in te zetten. Dit blijken vooral trajecten te zijn voor allochtone vrouwen. Er zijn

nauwelijks specifieke trajecten aangetroffen voor allochtone jongeren. Gemeenten bedienen deze groep via algemene trajecten of via specifieke trajecten voor de gehele doelgroep jongeren.

Bereik en effectiviteit

Uit dit onderzoek blijkt dat allochtonen door het re-integratiebeleid van gemeenten goed worden bereikt. Uit kwantitatieve analyses op databestanden van drie gemeenten blijkt dat allochtone cliënten minder vaak worden ontheven van de arbeidsverplichting en vaker deelnemen aan een re-integratietraject in vergelijking met autochtone cliënten. Als naar de inhoud van trajecten wordt gekeken, blijkt dat voor allochtone uitkeringsgerechtigden vaker re-integratieactiviteiten worden ingezet op het gebied van taal en inburgering en scholing. Autochtone uitkeringsgerechtigden volgen gemiddeld wat vaker trajecten gericht op sociale activering.

Uit de analyses blijkt dat de uitstroomcijfers naar werk tussen autochtone en allochtone cliënten weinig verschillen. Over de netto-effectiviteit van trajecten, dat wil zeggen de toegevoegde waarde van het traject voor de kans op uitstroom naar werk, voor allochtone cliënten kunnen geen harde conclusies worden getrokken, omdat dit buiten het bereik van het onderzoek valt. Gemeenten hebben hier zelf ook weinig zicht op.

De kwantitatieve bevindingen bevestigen het beeld dat uit de gesprekken van casemanagers naar voren komt. Zij zijn van mening dat ze een vergelijkbare aanpak hanteren bij alle cliënten en dat deze aanpak niet tot andere resultaten leidt voor allochtone cliënten.

Voor de risicogroepen *allochtone vrouwen* en *allochtone jongeren* zijn aanvullende analyses verricht. *Allochtone vrouwen* nemen vaker dan autochtone vrouwen deel aan een re-integratieactiviteit, maar minder vaak dan allochtone mannen. Ook stromen ze minder vaak uit naar werk, maar dit geldt ook voor de autochtone vrouwen. Mannen slagen er over het algemeen beter in om werk te vinden en zo uit de uitkering te stromen.

Ook *allochtone jongeren* volgen vaker een traject dan autochtone jongeren (hoewel de verschillen niet erg groot zijn) en in twee van de drie gemeenten doen ze dat ook vaker dan autochtone en allochtone ouderen. Opvallend is wel dat allochtone, maar ook autochtone jongeren vrijwel net zo vaak uitstromen naar werk. Verwacht zou worden dat deze groepen een hogere uitstroom naar werk zouden kunnen realiseren vanwege hun jonge leeftijd.

5.3 Etniciteit weinig van belang

In de acht onderzoeksgemeenten varieert het aandeel allochtone bijstandsgerechtigden tussen de 32 en de 61 procent. Zoals in de vorige paragraaf al werd genoemd, blijken gemeenten weinig specifiek beleid te voeren voor allochtonen. Zij worden nauwelijks als doelgroep benoemd. Opvallend is wel dat allochtone bijstandsgerechtigden als zodanig bij

gemeenten letterlijk niet in beeld zijn: gemeenten bekijken hun cliëntenbestand niet door een etnische bril. In de gemeentelijke informatiesystemen van sociale diensten worden de gegevens uit de GBA, die noodzakelijk zijn om te bepalen welke cliënten allochtoon zijn, voor dit doel ook niet ontsloten en gebruikt.

Dit staat in contrast met het algemene maatschappelijk debat in Nederland, waarin allochtonen nadrukkelijk worden benoemd als doelgroep waarmee het niet goed gaat, en waarvoor extra beleidsmaatregelen noodzakelijk zijn. In de participatietop 2007 zijn bijvoorbeeld afspraken gemaakt tussen de overheid, werkgevers en werknemers om onder andere allochtone werklozen naar werk te helpen. Ook de SER bracht onlangs advies uit over de arbeidsparticipatie van allochtone jongeren, de Regiegroep Allochtone Vrouwen en Arbeid wil met PaFemme de arbeidsparticipatie van allochtone vrouwen stimuleren en het programma '1000 en een kracht', gefinancierd en ondersteund door het ministerie van OCW, wil meer allochtone vrouwen in het vrijwilligerswerk actief zien. Tot slot is er nog het Banenoffensief om vluchtelingen naar werk te begeleiden. In deze maatschappelijk context is het opvallend dat sociale diensten niet op een dergelijke manier naar hun cliëntenbestand kijken. Men weet niet welke trajecten allochtone uitkeringsgerechtigden krijgen, noch of allochtonen van dergelijke trajecten even veel profiteren als autochtone cliënten. Sociale diensten monitoren nu dus in het geheel niet die groep die in het maatschappelijk debat zo centraal staat. Daardoor hebben zij vooralsnog geen controlemechanismen waarbij ze signalen kunnen binnenkrijgen of hun beleid wel of niet aansluit bij deze groep. Veel respondenten erkennen dat ze weinig zicht hebben op de effectiviteit (of uitstroom naar werk) van trajecten, en ze hebben zeker geen informatie over of de effectiviteit voor allochtonen verschilt van autochtonen. Doordat gemeenten hierover informatie missen, is het ook moeilijk te bepalen of het huidige beleid voldoet voor allochtonen.

5.4 Randvoorwaarden voor geslaagde re-integratie

Hoewel gemeenten dus in hun beleid geen bijzondere aandacht vragen voor allochtonen worden in sommige gemeenten wel specifieke instrumenten ingekocht voor allochtonen. Andere gemeenten zijn van mening dat met reguliere trajecten individuele belemmeringen van zowel autochtone als allochtone cliënten kunnen worden aangepakt. Men zorgt er in de beschrijving van bestekken van instrumenten dan voor dat belemmeringen goed in kaart worden gebracht. Gemeenten met veel allochtonen in hun cliëntenbestand zullen in het bestek voor een algemeen instrument dan ook aandacht vragen voor juist die belemmeringen die bij allochtonen spelen en vragen dan ook in het bestek om ervaring met de doelgroep allochtonen. Op die manier kunnen algemene instrumenten ook passen bij de behoeften van allochtone uitkeringsgerechtigden.

De scheidslijn tussen algemene en specifieke instrumenten blijkt in de praktijk dan ook enigszins vervaagd. Bij algemene trajecten wordt rekening gehouden

met de behoeften van allochtone cliënten, en specifieke trajecten of projecten worden ook wel eens opengesteld voor autochtone cliënten als deze gebaat zijn bij een dergelijk traject.

Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat casemanagers over het algemeen redelijk tevreden zijn over re-integratietrajecten, ongeacht of men specifieke dan wel algemene trajecten aan allochtone uitkeringsgerechtigden aanbiedt. Uit dit onderzoek komen dan ook geen doorslaggevende argumenten of gemeenten nu voor algemene of specifieke trajecten zouden moeten kiezen.

Na alle bevindingen te hebben overwogen, dient zich een aantal randvoorwaarden aan voor een geslaagde inzet van de trajecten. Daarbij maken we onderscheid tussen algemene en specifieke trajecten. In grote lijnen geldt dat bij de algemene trajecten meer aandacht moet worden besteed aan de vormgeving van het traject, zodat deze aansluit bij de behoeften of belemmeringen van allochtone cliënten. Bij specifieke instrumenten is het traject daar al meer op gericht: er is vaak ruimte ingebouwd voor extra aandacht en begeleiding en de uitvoerders hebben meestal veel kennis van en ervaring met allochtone cliënten. Bij specifieke instrumenten is al een focus naar doelgroep en vaak ook naar methodiek. Knelpunten die hier spelen, hebben vaak meer te maken met instroom en selectie.

Het onderscheid dat wij hieronder hanteren tussen algemene en specifieke instrumenten, moet niet al te strikt worden begrepen, maar meer in de zin van accenten: randvoorwaarden voor de ene categorie gelden ook voor de andere, maar in mindere mate.

Randvoorwaarden voor een succesvolle toepassing van (met name) algemene trajecten voor allochtone cliënten:

- *Voldoende keuze in instrumenten.* Als het aanbod gevarieerd is en in principe voor elke belemmering een trajectonderdeel kan worden ingezet dat die belemmering aanpakt, kan er voor elke cliënt maatwerk worden geleverd. Het maakt dan niet uit of een cliënt autochtoon of allochtoon is. Voorwaarde is dat een casemanager voldoende keuzemogelijkheden heeft om de juiste instrumentenmix samen te stellen.
- *Kwaliteit van de uitvoering van het traject.* Een punt van zorg dat leeft bij casemanagers, is dat niet alle re-integratiebedrijven voldoende kwaliteit leveren. Kwetsbare groepen, zoals allochtonen, die meer ondersteuning nodig hebben, zullen sneller de dupe zijn als de kwaliteit achterblijft.
- *Kwaliteit van de casemanagement.* Trajecten op maat maken vraagt meer van een casemanager. Er moet een goede diagnose worden gemaakt, van moment tot moment moet worden gekeken hoe een trajectonderdeel verloopt en wat de volgende stap in het traject zou moeten zijn om de cliënt naar werk te helpen. Dit stelt meer eisen aan een casemanager dan als hij een cliënt kan 'wegzetten' in een specifiek traject dat al helemaal is ingericht naar de behoeften van de allochtone klant. Hierbij geldt ook dat een casemanager betere kwaliteit kan leveren als hij meer tijd kan besteden per cliënt, dan wel geen al te zware caseload heeft.
- *Kennis over de doelgroep.* In algemene trajecten is het van belang dat aandacht wordt besteed aan de individuele achtergrond van een cliënt. Dat

kan alleen als de consultant van een rib voldoende afweet van culturele achtergronden van een allochtone cliënt. Ook de casemanager kan baat hebben bij dergelijke kennis. Hierdoor kan hij een betere diagnose stellen en verloopt de communicatie met de cliënt makkelijker.

Randvoorwaarden voor een succesvolle toepassing van (met name) specifieke trajecten voor allochtone cliënten:

- *Bestandskennis*. Om de juiste trajecten in te kopen, specifiek voor allochtonen, is het van belang dat een gemeente goed zicht heeft op de doelgroep waar het een traject voor inkoop. Het gaat dan om zicht op aantallen en zicht op de belemmeringen of combinatie van belemmeringen van een groep. Als een gemeente daarop onvoldoende grip heeft, kan het een traject inkopen waarvoor eigenlijk geen cliënten zijn. Het kan dan erg lastig worden om het project 'gevolld' te krijgen.
- *Gecombineerde aanpak van belemmeringen*. Casemanagers geven aan dat het meerwaarde heeft om in trajecten, waar mogelijk, de combinatie van belemmeringen gelijktijdig aan te pakken.
- *Selectie*. Voor sommige specifieke trajecten worden te hoge selectiecriteria gehanteerd. Als er bijvoorbeeld als trajectonderdeel vakgerichte scholing wordt ingezet, moeten er wel allochtone cliënten zijn die voldoende in huis hebben om die scholing te volgen. Worden er toch bepaalde selectiecriteria gesteld, omdat bijvoorbeeld een werkgever graag die vakgerichte scholing wil, dan moet vooraf eerst goed inzicht worden verkregen in het cliëntenbestand of er inderdaad allochtonen zijn die aan de selectiecriteria kunnen voldoen. Ook dan geldt: ken uw bestand!
- *Setting*. In specifieke trajecten voor allochtonen wordt vaak in een groepssetting gewerkt met alleen allochtone cliënten. Hoewel dit zeker voordelen met zich meebrengt is het wel van belang dat er voldoende momenten in het traject worden ingebouwd waarin men in een Nederlandse setting functioneert. Als men eenmaal werkt, zal men immers in de Nederlandse maatschappij zijn plek moeten vinden.
- *Kwaliteit*. Ook bij specifieke trajecten geldt natuurlijk dat de kwaliteit van uitvoering van belang is om succes te garanderen. Dit wordt echter wel iets vaker gewaarborgd dan bij algemene trajecten, omdat het vaak intensieve trajecten betreft die worden uitgevoerd door consultants met veel ervaring met en kennis over de doelgroep. Trajecten zijn daardoor overigens wel duurder.

Zowel algemene als specifieke trajecten kunnen allochtonen helpen in de voorbereiding naar werk. Er zijn uit het bovenstaande geen aanknopingspunten af te leiden voor een keuze voor het ene of het andere. Waar het om gaat, is een goede uitvoering van de trajecten en daarbij kunnen bovenstaande randvoorwaarden een nuttige rol vervullen.

5.5 Aanbevelingen

Uit dit onderzoek blijkt dat gemeenten niet door een etnische bril naar hun cliëntenbestand kijken. Maatwerk bij klanten staat centraal, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt naar etniciteit. De – tamelijk grove – kwantitatieve analyses die zijn uitgevoerd, ondersteunen dit beeld: allochtonen krijgen net zo vaak een ontheffing van de arbeidsplicht en krijgen in gelijke mate re-integratie-instrumenten aangeboden. Ook de uitstroom ligt op vergelijkbaar niveau.

Aanbeveling 1

Verricht verdiepend onderzoek naar de effectiviteit van re-integratie voor allochtonen en autochtonen op landelijk niveau.

In ons onderzoek zijn basale technieken gebruikt om re-integratie-inspanningen te vergelijken tussen autochtone en allochtone cliënten. Een netto-effectiviteitsstudie is echter noodzakelijk om gegronde conclusies te trekken of re-integratie-inspanningen voor allochtone cliënten net zoveel resultaat op leveren als voor autochtone cliënten. Nader onderzoek is om die reden wenselijk. Deze aanbeveling sluit overigens ook aan bij recente beleidsvoornemens van het ministerie van SZW die zijn geformuleerd als vervolg op overleg met de Tweede Kamer over de Beleidsdoorlichting re-integratie.¹ Daarin wordt erkend dat het belangrijk is om in de toekomst meer inzicht te bieden in de effectiviteit van re-integratie en van specifieke instrumenten.

Aanbeveling 2

Om aansluiting te vinden bij het algemene maatschappelijke debat, is het verstandig om, ongeacht de beleidskeuze die is gemaakt, de gemeenteraad te rapporteren over de inzet en resultaten van het werk dat wordt verricht voor allochtone cliënten.

Aanleiding voor dit onderzoek is het geconstateerde probleem dat allochtonen minder participeren op de arbeidsmarkt en relatief vaak gebruikmaken van een bijstandsuitkering. Uit dit onderzoek zijn voornemens nog geen aanwijzingen gekomen dat dit komt door beperkte re-integratie-inspanningen voor de doelgroep. Hoewel er dus niet direct aanleiding is voor beleidswijzigingen, bevelen wij gemeenten wel aan om hun re-integratieinspanningen te monitoren langs etnische lijn. De meeste gemeenten doen dit niet, maar gemeenten kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het maatschappelijke debat door wel te rapporteren over de manier waarop specifieke groepen in hun gemeente worden geholpen en welke resultaten dit oplevert. Hierdoor wordt wellicht meer inzicht verkregen in de vraag waarom de bijstandsafhankelijkheid van allochtonen al jarenlang zoveel hoger ligt dan autochtonen. Met de VNG zijn recentelijk afspraken gemaakt om de

¹ Ministerie van SZW, brief aan TK, AM/BR/2008/19900, juli 2008.

monitoring van het re-integratiebeleid van gemeenten te verbeteren. Bij deze monitoring zou ook het thema etniciteit aandacht behoeven.

Aanbeveling 3

Gemeenten moeten niet slechts focussen op de effectiviteit van re-integratie, maar aandacht hebben voor de arbeidsparticipatie van allochtonen in bredere zin.

Het probleem van een lage arbeidsparticipatie en hoge werkloosheid wordt niet opgelost met het sec monitoren en verbeteren van het re-integratiebeleid. Het is aanbevelenswaardig dat gemeenten ook aandacht hebben voor het bereiken van niet-participerende allochtonen. Bekend is dat allochtonen, en met name allochtone vrouwen, veel minder participeren op de arbeidsmarkt dan autochtonen. Als onderdeel van het regionaal arbeidsmarktbeleid lijkt het ons dan ook raadzaam om de inzet van beleid gericht op het tegengaan van non-participatie en werkloosheid onder allochtonen te versterken. Dit past overigens ook bij het voornemen van het ministerie van SZW om de ambities met betrekking tot niet-uitkeringsgerechtigden te verzwaren.² De nieuwe Locaties voor Werk en Inkomen (LWI's), waar gemeenten en CWI/UWV met elkaar samenwerken, zouden hier een rol in kunnen spelen. Het beleidsvoornemen om binnen de LWI's de algemene extra ondersteuning voor groepen klanten zoals allochtonen te schrappen, lijkt echter enigszins haaks te staan op het beleidsdoel om een verhoogde participatie bij deze doelgroep te verwezenlijken.³

Vervolgens is dan een goede monitoring van dat lokale arbeidsmarktbeleid van belang. De LWI's zouden door het CBS bij die monitoring kunnen worden ondersteund als per LWI-locatie kwartaalcijfers worden geleverd betreffende de arbeidsparticipatie en de werkloosheid van de allochtone en autochtone lokale bevolking.⁴ Met behulp van dergelijke indicatoren kan worden gemeten of met het beleid ook daadwerkelijk resultaten worden geboekt.

² Samen aan de slag. Bestuursakkoord rijk en gemeenten, 4 juni 2007. Zie ook: VNG, Ruimte voor de Regio, juli 2008.

³ Ministerie van SZW, persbericht 08/37, april 2008.

⁴ Op dit moment zijn dergelijke cijfers bij het CBS (via Statline) wel beschikbaar voor gemeenten, maar deze zijn weinig actueel (2005) en worden per jaar uitgegeven.

LITERATUURLIJST

Bunt, S, R. van Pijkeren en J. Bouwmeester (2000) *De kansmeter. Een evaluatie ten behoeve van de verdere ontwikkeling van het instrument*. Den Haag: Elsevier.

CBS. Werkloosheid allochtonen daalt licht. Persbericht CBS 30-01-2007.

CBS. Ruim 225 duizend personen in gemeentelijk re-integratietraject. webmagazine www.cbs.nl 02-01-2008.

Commissie PaVEM (2005) *Participatie agenda 2010. Zij doen mee!* Den Haag: Commissie PaVEM.

Dagevos J, M. Gijsberts (red) (2007) *Jaarrapport Integratie 2007*. Den Haag: SCP.

Gent, M.J. van, E. Hello, A. W.M Odé, E Tromp en J. Stouten (2006) *Hoger-opgeleide allochtonen op weg naar werk: Successen en belemmeringen*. Den Haag: Raad voor Werk en Inkomen.

Keuzenkamp, S. en A. Merens (red.) (2006) *Sociale atlas van vrouwen uit etnische minderheden*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Klaver, J., J.W.M Mevissen en J.W.M Odé (2005) *Etnische minderheden op de arbeidsmarkt. Beelden en feiten, belemmeringen en oplossingen*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

Mallee, L., J.W.M. Mevissen, J. Soethout en H. Weening (2006) *De re-integratiemarkt geijkt. Evaluatie introductie marktwerking bij re-integratie van niet-werkenden*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2007) *Actieprogramma 'Iedereen doet mee'*. Den Haag: Ministerie van SZW.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, persbericht 08/37, april 2008.

Nationaal Thematisch Netwerk Integratie & Arbeidsmarkt (2007). *Integratie door Arbeidsparticipatie*. Den Haag: Agentschap SZW.

Kabinet, Stichting van de Arbeid en VNG (2007) Tripartiete beleidsinzet.

Samen aan de slag, Bestuursakkoord rijk en gemeenten, 4 juni 2007.

SER (2007) *Niet de afkomst, maar de toekomst. Naar een verbetering van de arbeidsmarktpositie van allochtone jongeren*. Den Haag: Sociaal Economische Raad.

Soethout, J.E., R.C. van Waveren en C. Wissink (2007). *Wet werk en bijstand: cliënten aan het woord*. Amsterdam: RegioPlan Beleidsonderzoek.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (juli 2008) *Ruimte voor de Regio*.

Werkplan Regiegroep Allochtone Vrouwen en Arbeid (2006).

WODC/CBS. *Integratiekaart 2006*. Bijlage bij de Jaarnota Integratiebeleid 2006 (2006) Den Haag/Voorburg: WODC/CBS.

UWV (2005) *Handleiding Methodiek Different Developing Instruments For Females Re-ENTERing the Labourmarket*. Amsterdam: UWV.

UWV Perspectief nr 1, maart 2005, UWV, Amsterdam.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Onderzoeksverantwoording

Verantwoording kwantitatieve analyses

Uit de acht onderzoeksgemeenten zijn vier gemeenten geselecteerd om deel te nemen aan het kwantitatieve deelonderzoek. Selectiecriteria die hier een rol hebben gespeeld, waren de omvang van de gemeente, het percentage allochtone bijstandsgerechtigden, het voeren van specifieke of juist algemene trajecten en de aanwezigheid van informatie uit het cliëntvolgsysteem betreffende de inhoud van de registratie. Drie gemeenten waren in staat te participeren, en hebben databestanden ter beschikking gesteld.¹ Een onderzoeker van RegioPlan heeft vervolgens kwantitatieve analyses op de databestanden verricht. Gemeenten hebben een kort gemeentespecifiek rapport met de uitkomsten van de analyses op het eigen gemeentelijk bestand ontvangen.

Aan gemeenten is gevraagd een bestand te leveren van alle personen tussen de 18 en 65 jaar die op 1 januari 2006 een WWB-uitkering genoten. In de databestanden is informatie opgenomen over persoonskenmerken (leeftijd, geslacht, uitkeringsduur et cetera), uitkeringsgegevens, als ook gegevens over re-integratietrajecten. Gemeenten hebben hiervoor gebruikgemaakt van de eigen uitkeringsadministratie, het gemeentelijk cliëntvolgsysteem met informatie over re-integratietrajecten en het GBA. Een koppeling met het GBA is noodzakelijk, omdat daarin gegevens over het geboorteland van de desbetreffende persoon en zijn ouders zijn geregistreerd. Deze gegevens staan niet geregistreerd in de uitkeringsadministratie, maar zijn wel essentieel om de herkomst van cliënten te bepalen.

Op elk gemeentelijk databestand zijn twee soorten analyses uitgevoerd, namelijk analyses op bestandsniveau en analyses op cohortniveau. Bij analyses op bestandsniveau zijn alle personen die op 1 januari 2006 een bijstandsuitskering ontvingen, meegenomen in de analyse. Bij analyses op cohortniveau is een specifiek cohort genomen, namelijk alle personen die in het tweede halfjaar van 2005 in de uitkering zijn ingestroomd.²

De reden om naast analyses op bestandsniveau ook nog een analyse op cohortniveau te verrichten, is dat binnen een cohort allochtonen en autochtonen beter vergelijkbaar zijn. Het cohort is een groep personen die redelijk op elkaar lijkt qua achtergrondkenmerken (men is in eenzelfde periode in de bijstand ingestroomd). Afwijkingen in resultaten zijn dan beter te herleiden naar herkomst.

¹ De vierde gemeente kon vanwege een fusieproces geen tijd vrijmaken voor dit onderzoek.

² Bij de kleinste van de drie gemeenten is het cohort verruimd naar alle personen die in 2005 zijn ingestroomd om voor voldoende vulling in de kruistabellen te zorgen.

BIJLAGE 2

Tabellen analyses per gemeente

Gemeente X

Tabellen persoonskenmerken

Tabel B2.1 Percentage autochtoon/allochtoon

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Allochtoon/autochtoon*	36	64	40	60

* Exclusief westerse allochtonen.

Tabel B2.2 Land van herkomst naar herkomst

Land van herkomst	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Nederlands	100	0	100	0
Marokkaans		45		45
Turks		15		16
Surinaams/Antilliaans		11		11
Overige buitenlanden*		29		28
Totaal		100		100

* Exclusief westerse allochtonen.

Tabel B2.3 Geslacht naar herkomst

Geslacht	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Man	51	57	40	47
Vrouw	49	43	60	53
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.4 Leeftijd naar herkomst

Leeftijdsklasse	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
< 22	14	10	4	4
23-26	14	16	6	10
27-34	22	32	15	22
35-44	28	27	27	29
45-55	14	10	25	19
55-64	8	5	23	15
Totaal	100	100	100	100
Gemiddelde leeftijd	36	34	44	40

Tabel B2.5 Uitkeringsduur naar herkomst

Uitkeringsduur	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
0-6 mnd	100	100	8	10
6-12 mnd			8	10
1-2 jr			14	15
2-5 jr			18	25
5-10 jr			19	19
> = 10 jr			32	20
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.6 Positie gezin naar herkomst

Positie gezin	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Hfd paar zonder kinderen	1	2	2	3
Hfd paar met kinderen	1	13	2	16
Alleenstaande ouder	18	16	25	20
Partner	3	16	5	22
Kind	13	9	6	5
Alleenstaande	64	44	60	34
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.7 Leeftijd jongste kind naar herkomst

Leeftijdsklasse jongste kind	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
0 t/m 4	10	20	9	20
5 t/m 11	7	11	12	18
12 (bo)	1	1	1	2
Geen kinderen	82	68	78	61
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.8 Bemiddelbaarheid naar herkomst

Bemiddelbaarheid	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Fase 1	3	2	1	1
Fase 2-3	26	40	12	20
Fase 4	35	34	30	35
Geen CWI-record	36	24	57	45
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.9 Opleidingsniveau naar herkomst

Max. genoten opleiding	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Bo	9	16	9	23
Vmbo	21	18	15	17
Mbo/havo/vwo	12	17	8	11
Hbo/bachelor	4	2	4	2
Wo/master	3	2	3	2
onbekend	16	20	4	6
Geen CWI-record	35	24	57	45
Totaal	100	100	100	100

Tabel 2.10 Perspectief op werk

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Direct perspectief op werk	12	7	3	2
Reëel perspectief op werk binnen 1,5 jr	15	15	7	7
Reëel perspectief op werk binnen 2,5 jr	16	21	10	13
Geen perspectief op werk binnen 2,5 jr in slechte conjunctuur	17	27	29	37
Geen perspectief op werk: zware pers/psychische problemen	22	18	44	36
Categorale ontheffing arbeidsplicht	3	1	3	2
Niets ingevuld	4	4	3	1
Onbekend	11	7	1	1
Totaal	100	100	100	100

Tabellen ontheffing arbeidsplicht
Tabel B.2.11 Personen die een Sagenn-keuring hebben ontvangen: resultaat keuring naar herkomst

Resultaat keuring	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Volledig arbeidsgeschikt	16	35	18	27
Arbeidsgehandicapt	36	36	38	36
Medische belemmeringen, verwijzing AD	2	4	1	1
Tijdelijk arbeidsongeschikt	40	18	30	27
Volledig arbeidsongeschikt	7	7	14	9
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.12 Ontheffing van de arbeidsplicht naar herkomst

Ontheffing	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Ontheffing	32	28	51	42
Geen ontheffing	51	58	32	40
Onbekend	17	14	17	18
Totaal	100	100	100	100

Tabellen trajecten
Tabel B2.13 Traject gevolgd naar herkomst

Traject	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Geen traject gevolgd	49	33	57	43
Traject gevolgd	51	67	43	57
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.14 Personen met een traject: inhoud van activiteiten naar herkomst

Laatste reden Uitstroom	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Diagnose				
• Ja	17	14	5	4
• Nee	83	86	95	96
Scholing				
• Ja	5	8	7	9
• Nee	95	92	93	91
Taal				
• Ja	2	14	0	19
• Nee	98	86	100	81
Zorg				
• Ja	23	14	23	17
• Nee	77	86	77	83
Sociale activering				
• Ja	26	20	33	29
• Nee	74	80	67	71
Werk				
• Ja	53	65	51	55
• Nee	47	35	49	45
Loonkostensubsidies				
• Ja	13	12	14	11
• Nee	87	88	86	88
Flankerend beleid				
• Ja	-	-	2	2
• Nee	100	100	98	98

Tabel B2.15 Personen met een traject: trajectbeëindiging naar herkomst

Trajectbeëindiging	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Traject loopt nog	53	64	70	75
Uitstroom naar regulier werk	19	10	9	7
Klant ziet af van deelname	4	3	2	3
Inzet volgens gemeente niet langer zinvol	5	4	6	4
Overig (einde uitkering, verhuizing, overlijden)	19	18	12	12
Traject afgerond nieuw traject opgestart	0	1	0	0
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.16 Personen met een traject: uitval naar herkomst

Trajectbeëindiging: uitval	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Traject loopt nog/nieuw traject is opgestart	53	65	71	75
Uitval	9	7	8	6
Uitstroom overige redenen	38	28	21	19
Totaal	100	100	100	100

Tabellen uitstroom

Tabel B2.17 Uitstroomredenen is werk naar herkomst

Uitstroomredenen	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Uitstroom naar werk/ additionele arbeidsplaats	26	23	14	14
Uitstroom overig	35	42	26	31
Nog niet uitgestroomd uit de uitkering	40	35	60	55
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.18 Personen die zijn uitgestroomd: uitstroomredenen naar herkomst

Reden Uitstroom	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Aanvang studie	2	3	1	2
Aangaan relatie	4	3	4	3
Bereiken leeftijd van 65 jaar	0	0	9	1
Overlijden	0	1	4	2
Arbeid in dienstbetrekking/ uitkering ziekte	29	25	21	19
Additionele arbeidsplaats	9	8	11	11
Zelfstandig beroep of bedrijf	4	2	2	1
Uitkering werkloosheid	0	1	0	0
Uitkering arbeidsongeschiktheid	5	3	6	3
Alimentatie	0	0	0	0
Vermogensopbrengsten	0	0	1	0
Ander inkomen	11	3	6	3
Geen inlichtingen	8	18	8	12
Verhuizing naar andere gemeente	9	6	9	5
Verhuizing naar buitenland	1	2	0	2
Overdracht naar SVB	0	4	0	12
Oorzaak bij partner	3	7	3	8
Andere oorzaak	14	13	14	15
Totaal	100	100	100	100

Gemeente Y

Tabellen persoonskenmerken

Tabel B2.19 Percentage autochtoon/allochtoon

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Allochtoon/autochtoon	27	73	34	66

* Exclusief westerse allochtonen.

Tabel B2.20 Land van herkomst naar herkomst

Land van herkomst	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Nederlands		0	100	0
Marokkaans		19		17
Turks		15		17
Surinaams/Antilliaans		41		39
Overige buitenlanden*		25		27
Totaal		100		100

* Exclusief westerse allochtonen.

Tabel B2.21 Geslacht naar herkomst

Geslacht	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Man	51	57	41	45
Vrouw	49	43	59	55
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.22 Leeftijdsklasse in 2006 naar herkomst

Leeftijdsklasse	Cohort		Totaal	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
< 23 jr	8	14	3	6
23 tot 30 jr	17	33	8	22
31 - 40 jr	32	30	21	29
41 - 50 jr	28	17	28	24
51 - 60 jr	12	6	30	15
Ouder dan 60 jr	2	1	10	4
Totaal	100	100	100	100
Gemiddelde leeftijd	38	33	46	39

Tabel B2.23 Uitkeringsduurklasse naar herkomst

Uitkeringsduur	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
0-6 mnd	100	100	6	7
6-12 mnd			7	10
1-2 jr			10	15
2-5 jr			17	26
5-10 jr			18	21
> = 10 jr			43	21
Totaal			100	100
Gem. duur (jr)	0,3	0,3	10	6

Tabel B2.24 Opleiding naar herkomst

Max. genoten opleiding	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Geen bo	8	10	15	19
Bo	27	35	28	36
Vmbo	38	35	32	27
Mbo/havo/vwo	15	12	9	8
Hbo/bachelor	3	3	2	1
Wo/master	2	0	1	1
Onbekend	6	5	12	8
Totaal	100	100	100	100

Tabel ontheffing arbeidsplicht
Tabel B2.25 Personen die op 1 maart 2008 nog een uitkering ontvingen: ontheffing van arbeidsplicht naar herkomst

Ontheffing	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Geen ontheffing	87	93	84	89
Momenteel ontheffing	13	7	16	11
Totaal	100	100	100	100

Tabellen trajecten
Tabel B2.26 Traject gevolgd naar herkomst

Traject	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Geen traject gevolgd	56	42	63	41
Traject gevolgd	44	58	37	59
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.27 Personen met een traject: inhoud van activiteiten naar herkomst

Inhoud trajecten	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Scholing				
• Ja	4	11	6	13
• Nee	96	89	94	87
Taal				
• Ja	2	17	24	2
• Nee	98	83	76	98
Zorg				
• Ja	3	2	1	1
• Nee	97	98	99	99
Sociale activering				
• Ja	17	10	20	14
• Nee	83	90	80	86
Werk				
• Ja	81	72	71	81
• Nee	19	28	29	19
Loonkostensubsidies				
• Ja	14	20	16	18
• Nee	86	80	84	82

Tabel B2.28 Personen met een traject: uitval bij 1 of meerdere activiteiten naar herkomst

Uitval	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Bij een of meerdere activiteiten uitgevallen	32	40	42	42
Nooit activiteit voortijdig beëindigd	68	60	58	58
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.29 Personen met een traject: plaatsing bij 1 of meerdere re-integratie-activiteiten naar herkomst

Plaatsing na activiteit*	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Bij een of meerdere activiteiten geplaatst	25	18	14	13
Nooit geplaatst	75	82	86	87
Totaal	100	100	100	100

* Plaatsingen kunnen deels plaatsvinden tijdens trajecten, betreffen soms werkervaringplekken of kunnen tijdelijk zijn geweest. Het betekent dus niet per definitie uitstroom naar werk. NB deze tabel komt dus niet overeen met tabel B2.31.

Tabellen uitstroom

Tabel B2.30 Uitstroom uit uitkering naar herkomst

Uitstroom	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Nog steeds in de uitkering	50	45	69	63
Eenmalig uit de uitkering gestroomd	38	42	26	29
Draaideurcliënt: nu in uitkering	7	8	3	6
Draaideurcliënt: nu uitgestroomd	4	5	1	2
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.31 Laatste uitstroomreden is werk naar herkomst

Laatste reden uitstroom	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Uitstroom naar werk/ additionele arbeidsplaats	18	19	10	12
Uitstroom overig	28	28	18	20
Nog niet uitgestroomd uit de uitkering*	58	53	73	68
Totaal	100	100	100	100

* 273 personen zijn wel uit de uitkering gestroomd maar zijn vervolgens weer ingestroomd. De uitstroomredenen van deze personen zijn niet opgenomen in de tabel.

Tabel B2.32 Personen die zijn uitgestroomd: laatste uitstroomreden naar herkomst

Laatste reden uitstroom totaal	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Aanvang studie	2	7	1	4
Aangaan relatie	2	1	6	3
Bereiken leeftijd van 65 jaar	1	0	17	4
Overlijden	2	1	6	2
Arbeid in dienstbetrekking / uitkering ziekte	42	38	32	36
Additionele arbeidsplaats	0	1	0	0
Zelfstandig beroep of bedrijf	1	2	2	2
Uitkering arbeidsongeschiktheid	3	2	3	1
Ander inkomen	4	3	4	3
Geen inlichtingen	19	25	11	21
Verhuizing naar andere gemeente	14	7	10	7
Verhuizing naar buitenland	1	4	1	6
Overdracht naar SVB	0	0	0	2
Oorzaak bij partner	0	1	1	1
Andere oorzaak	7	8	6	8
Totaal	100	100	100	100

* 273 personen zijn wel uit de uitkering gestroomd maar zijn vervolgens weer ingestroomd. De uitstroomredenen van deze personen zijn niet opgenomen in de tabel.

Gemeente Z

Tabel persoonskenmerken

Tabel B2.33 Herkomst naar achtergrondkenmerken

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Herkomst	57	43	58	42
Nederlands	100	0	100	0
Marokkaans	0	6	0	10
Turks	0	27	0	28
Surinaams/Antilliaans	0	11	0	11
Overige buitenland	0	55	0	51
Onbekend	0	0	0	0
Totaal	100	100	100	100
Man	50	51	40	47
Vrouw	50	49	60	53
Totaal	100	100	100	100
< 23 jaar	6	5	2	2
23 tot 30 jr.	18	15	10	10
30 tot 40 jr.	36	38	25	30
40 tot 50 jr.	25	24	28	30
50 tot 60 jr.	13	15	27	20
60 tot 65 jr.	2	3	8	8
Totaal	100	100	100	100
Gemiddelde leeftijd	38	39	44	43
0-6 mnd	57	50	11	10
6-12 mnd	43	50	8	10
1-2 jr	0	0	11	13
2-5 jr	0	0	21	30
5-10 jr	0	0	18	21
> = 10 jr	0	0	31	18
Totaal	100	100	100	100
Geen basisopleiding	4	11	3	10
Basisniveau	31	44	37	53
Lbo-/mavo-niveau	35	18	35	18
Mbo-/havo-/vwo-niveau	12	8	14	7
Hbo-niveau	6	2	6	2
Wo-niveau	1	1	1	1
Onbekend	12	17	4	8
Totaal	100	100	100	100
Alleenstaande	61	45	67	41
Alleenstaande ouder	25	26	22	26
Gehuwd	13	29	11	32
Totaal	100	100	100	100

Tabel ontheffing arbeidsplicht

Tabel B2.34 Personen die op 1 maart 2008 nog een uitkering ontvingen: ontheffing van de arbeidsplicht naar herkomst

	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Geen ontheffing	98	98	97	98
Ontheffing	2	2	3	2
Totaal	100	100	100	100

Tabellen trajecten

Tabel B2.35 Re-integratieactiviteit naar herkomst

	Cohort		Totaal	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Begeleiding vanuit gemeente	49	37	68	48
Extern traject aangeboden	48	60	30	49
Onbekend	3	3	2	3
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.36 Personen met een extern traject: type re-integratieactiviteit naar herkomst

		Cohort		Totaal	
		Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Diagnose/oriëntatie	Ja	56	50	46	46
	Nee	44	50	54	54
	Totaal	100	100	100	100
Scholing	Ja	0	3	0	3
	Nee	100	97	100	97
	Totaal	100	100	100	100
Taal/inburgering	Ja	10	49	8	47
	Nee	90	51	92	53
	Totaal	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Ja	3	2	2	2
	Nee	97	98	98	98
	Totaal	100	100	100	100
Sociale activering	Ja	26	18	33	24
	Nee	74	82	67	76
	Totaal	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Ja	73	64	69	62
	Nee	27	36	31	38
	Totaal	100	100	100	100
Loonkostensubsidies	Ja	3	2	4	4
	Nee	97	98	96	96
	Totaal	100	100	100	100
Flankerend beleid	Ja	2	3	2	3
	Nee	98	97	98	97
	Totaal	100	100	100	100

Tabellen uitstroom

Tabel B2.37 Uitstroom naar herkomst

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Uitgestroomd	27	22	15	16
Weer opnieuw ingestroomd	9	7	4	4
Nog steeds in uitkering	64	71	81	80
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.38 Laatste uitstroomreden is werk naar herkomst

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Uitstroom naar werk	13	9	6	5
Uitstroom overig	14	13	9	10
Niet uitgestroomd uit uitkering	73	78	85	84
Totaal	100	100	100	100

Tabel B2.39 Personen die zijn uitgestroomd: laatste uitstroomreden naar herkomst

	Cohort		Totale bestand	
	Autochtoon	Allochtoon	Autochtoon	Allochtoon
Aanvang studie	2	1	2	5
Aangaan relatie	7	3	9	5
Bereiken 65-jarige leeftijd	2	3	11	12
Overlijden	1	0	1	0
Arbeid dienstbetr/uitkering ziekte	39	37	33	31
Additionele arbeidsplaats	2	1	2	1
Zelfstandig beroep of bedrijf	6	3	4	1
Uitkering werkloosheid	3	1	2	1
Uitk arbeidsongeschiktheid	3	0	4	0
Alimentatie	0	0	0	0
Ander inkomen	1	4	5	4
Vanuit prestart naar BBZ	4	4	1	1
Geen inlichtingen	9	14	7	11
Verhuizing andere gemeenten	5	0	2	0
Verhuizing buitenland	2	1	1	2
Oorzaak partner	3	10	3	8
Andere oorzaak	12	16	12	17
Totaal	100	100	100	100

Vergelijking

Tabel B2.40 Re-integratieactiviteiten naar herkomst voor de drie gemeenten

Activiteit*	Gemeente X		Gemeente Y		Gemeente Z	
	Autochtonen	Allochtonen	Autochtonen	Allochtonen	Autochtonen	Allochtonen
Diagnose	17	14	-	-	56	50
Scholing	5	8	4	11	0	3
Taal en Inburgering	2	14	2	17	10	49
Zorg	23	14	3	2	3	2
Sociale activering	26	20	17	10	26	18
Werk	53	65	81	72	73	64
Loonkostensubsidie	13	12	11	20	3	2
Flankerend beleid	-	-	-	-	2	3

* De percentages in de kolommen tellen niet op tot honderd procent. Cliënten kunnen op verschillende terreinen actief zijn, de categorieën zijn dus niet uitsluitend.

BIJLAGE 3
Tabellen analyses risicogroepen per gemeente
Tabel B3.1 Gemeente X: herkomst naar geslacht naar resultaten voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Ontheffing	Onbekend	15	14	14	20	19	17	16	17
	Ja	36	39	21	26	47	54	38	47
	Nee	49	48	65	54	34	29	46	36
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom	Uitstroom nr werk	19	19	26	32	11	12	18	17
	Uitstroom overig	41	35	43	35	31	26	30	27
	Niet uitgestroomd uit uitkering	40	46	31	34	59	63	51	56
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroomredenen	Aanvang studie	4	4	2	0	3	1	1	1
	Aangaan relatie	3	8	4	0	4	6	2	2
	Bereiken leeftijd van 65 jaar	0	0	0	1	1	12	0	6
	Overlijden	1	0	1	0	2	3	1	5
	Arbeid in dienstbetrekking	24	25	25	32	18	22	20	20
	Additionele arbeidsplaats	5	6	10	12	6	8	15	16
	Zelfstandig beroep of bedrijf	3	5	2	4	1	2	2	2
	Uitkering werkloosheid	1	0	1	0	0	0	0	0
	Uitkering arbeidsongeschiktheid	3	5	4	6	3	5	3	7

	Cohort				Totaal			
	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Alimentatie	0	0	0	0	0	0	0	0
Vermogensopbrengsten	0	1	0	0	0	1	0	1
Ander inkomen	3	11	4	12	3	5	4	6
Geen inlichtingen	10	6	24	10	7	5	17	11
Verhuizing naar andere gemeente	9	11	4	7	5	11	4	7
Verhuizing naar buitenland	1	1	3	1	2	0	2	1
Overdracht naar SVB	7	0	2	0	20	1	5	1
Oorzaak bij partner	11	4	5	3	10	3	7	3
Andere oorzaak	16	14	11	13	14	14	16	14
Niet van toepassing	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.2 Gemeente X: herkomst naar geslacht naar toedeling traject, uitval en inhoud traject voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Traject	Geen traject gevolgd	40	55	28	43	46	59	40	54
	Traject gevolgd	60	45	72	57	54	41	60	46
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitval	Traject loopt nog/afgerond	70	59	63	49	78	72	73	68
	Uitval	4	16	8	3	5	8	8	8
	Uitstroom overige redenen	26	26	29	47	18	19	19	24
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Inhoud trajecten:									
Diagnose/oriëntatie	Nee	91	79	84	87	96	93	96	97
	Ja	9	21	16	13	4	7	4	3
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Scholing/aanbodversterking	Nee	90	96	93	95	89	92	92	94
	Ja	10	4	7	5	11	8	8	6
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Taal/inburgering	Nee	80	99	90	98	73	100	89	100
	Ja	20	1	10	2	27	0	11	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Nee	84	76	86	78	84	78	82	76
	Ja	16	24	14	22	16	22	18	24
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Sociale activering	Nee	78	76	82	72	68	68	74	66
	Ja	22	24	18	28	32	32	26	34
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Nee	44	56	30	41	51	50	39	46

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Loonkostensubsidies	Ja	56	44	70	59	49	50	61	54
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	93	91	85	83	92	90	85	82
	Ja	7	9	15	17	8	10	15	18
Flankerend beleid	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	100	100	100	100	98	98	98	98
	Ja	0	0	0	0	2	2	2	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.3 Gemeente X: herkomst naar leeftijd naar resultaten voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Ontheffing	Onbekend	13	18	15	16	22	27	17	16
	Ja	23	26	30	36	22	24	47	55
	Nee	65	56	55	48	56	49	37	30
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom	Uitstroom naar werk	26	27	21	25	23	23	12	13
	Uitstroom overig	51	42	38	31	40	39	29	25
	Niet uitgestroomd uit uitkering	23	31	41	43	37	38	59	63
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroomredenen	Aanvang studie	7	4	0	0	7	5	0	0
	Aangaan relatie	2	4	4	3	2	3	3	5
	Bereiken leeftijd van 65 jaar	0	0	0	1	0	0	1	11
	Overlijden	1	0	1	0	0	0	2	5
	Arbeid in dienstbetrekking	26	32	24	27	25	28	18	19
	Additionele arbeidsplaats	7	6	9	12	10	9	11	12
	Zelfstandig beroep of bedrijf	1	1	3	6	1	1	2	2
	Uitkering werkloosheid	1	0	1	0	0	0	0	0
	Uitkering arbeidsongeschiktheid	3	8	3	3	3	9	3	5
	Alimentatie	0	0	0	0	0	0	0	0
	Vermogensopbrengsten	0	0	0	1	0	0	0	1
	Ander inkomen	2	8	4	13	4	6	3	5
	Geen inlichtingen	26	10	14	7	21	12	9	7
	Verhuizing andere gemeente	9	6	3	11	6	12	4	9
	Verhuizing naar buitenland	1	3	3	0	2	1	3	0
	Overdracht naar SVB	0	0	6	0	0	0	16	1

	Cohort				Totaal			
	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Oorzaak bij partner	5	6	9	2	5	3	9	3
Andere oorzaak	10	13	15	14	12	12	16	14
Niet van toepassing	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.4 Gemeente X: herkomst naar leeftijd naar toedeling en inhoud traject voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone Jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Traject	Geen traject gevolgd	26	33	37	57	27	32	46	60
	Traject gevolgd	74	67	63	43	73	68	54	40
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitval	Traject loopt nog/afgerond	55	44	71	60	59	60	80	73
	Uitval	7	9	6	9	7	6	6	9
	Uitstroom overige redenen	38	47	22	31	34	34	14	18
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Inhoud trajecten:									
Diagnose/oriëntatie	Nee	84	79	88	87	91	86	97	97
	Ja	16	21	12	13	9	14	3	3
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Scholing/aanbodversterking	Nee	92	97	92	94	90	94	91	93
	Ja	8	3	8	6	10	6	9	7
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Taal/inburgering	Nee	89	99	84	98	87	100	79	100
	Ja	11	1	16	2	13	0	21	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Nee	82	71	87	82	81	75	84	78
	Ja	18	29	13	18	19	25	16	22
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Sociale activering	Nee	77	66	82	80	75	68	70	67
	Ja	23	34	18	20	25	32	30	33
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Nee	41	56	32	41	43	50	46	48
	Ja	59	44	68	59	57	50	54	52

		Cohort				Totaal			
		Allochtone Jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Loonkostensubsidies	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	90	93	87	82	88	86	89	86
	Ja	10	7	13	18	12	14	11	14
Flankerend beleid	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	100	100	100	100	99	99	98	98
	Ja	0	0	0	0	1	1	2	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.5 Gemeente Y: herkomst naar geslacht naar resultaten voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Ontheffing	Momenteel geen ontheffing	94	88	91	86	90	85	88	83
	Nu een ontheffing	6	12	9	14	10	15	12	17
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom	Nog steeds in uitkering	52	53	40	48	68	71	55	67
	Eenmalig uit de uitkering gestroomd	38	38	45	39	26	26	33	27
	Draaideurcliënt: opnieuw ingestroomd	6	7	9	8	4	2	8	5
	Draaideurcliënt: uit de uitkering gestroomd	4	3	6	5	1	1	3	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom naar werk	Uitstroom naar werk	15	18	22	18	10	9	15	10
	Uitstroom overig	27	22	29	26	18	18	21	18
	Niet uitgestroomd uit uitkering	58	59	49	56	72	73	63	71
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroomredenen	Aanvang studie	14	4	1	0	6	2	1	0
	Aangaan relatie	2	3	1	1	5	8	1	1
	Bereiken 65-jarige leeftijd	0	1	0	1	4	16	3	14
	Overlijden	1	1	1	2	1	4	1	6
	Arbeid dienstbetr/uitkering ziekte	32	40	40	42	34	32	39	35
	Additionele arbeidsplaats	1	0	1	1	0	0	0	0
	Zelfstandig beroep of bedrijf	1	1	2	1	1	1	2	3
	Uitkering werkloosheid	1	0	0	0	0	0	0	0
	Uitk arbeidsongeschiktheid	2	3	2	3	1	2	1	3
	Alimentatie	0	1	0	0	0	0	0	0

	Cohort				Totaal			
	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Vermogensopbrengsten	0	1	0	0	0	0	0	0
Ander inkomen	2	3	3	4	3	4	3	4
Vanuit prestart naar BBZ	0	0	0	0	0	0	0	0
Ink. zelfst. kunstenaar	0	0	0	0	0	0	0	0
Geen inlichtingen	22	18	27	20	19	10	25	14
Verhuizing andere gemeenten	9	16	6	11	8	11	5	7
Verhuizing buitenland	4	1	3	1	7	0	4	1
Niet voldaan aan progr. eis	0	0	0	0	0	0	0	0
Niet voldaan aan beroepsmatige eis	0	0	0	1	0	0	0	0
Bereiken max. uitk.termijn	0	0	0	0	0	0	0	0
Overgedragen naar SVB	1	0	0	0	2	0	1	0
Handmatig overgedragen naar SV	0	0	0	0	0	0	0	0
Oorzaak partner	2	1	0	0	1	1	1	1
Andere oorzaak	6	6	13	14	7	7	12	9
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.6 Gemeente Y: herkomst naar geslacht naar toedeling traject, uitval en inhoud traject voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Traject aangeboden	Geen traject gevolgd	48	64	37	49	43	65	39	60
	Traject gevolgd	52	36	63	51	57	35	61	40
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitval	Niet uitgevallen	63	70	57	67	61	61	54	55
	Uitgevallen	37	30	43	33	39	39	46	45
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Inhoud trajecten:									
Diagnose/oriëntatie	Nee	100	100	100	100	100	100	100	100
	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Scholing/aanbodversterking	Nee	90	95	89	98	84	91	91	97
	Ja	10	5	11	2	16	9	9	3
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Taal/inburgering	Nee	77	97	87	99	73	98	81	98
	Ja	23	3	13	1	27	2	19	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Nee	98	97	97	98	99	99	99	99
	Ja	2	3	3	2	1	1	1	1
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Sociale activering	Nee	88	84	91	82	84	80	88	81
	Ja	12	16	9	18	16	20	12	19
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Nee	38	17	22	20	35	20	22	17
	Ja	62	83	78	80	65	80	78	83

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Loonkostensubsidies	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	81	88	80	84	85	86	79	82
	Ja	19	12	20	16	15	14	21	18
Flankerend beleid	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	100	100	100	100	100	100	100	100
	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.7 Gemeente Y: herkomst naar leeftijd naar resultaten voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Ontheffing	Momenteel geen ontheffing	96	98	91	85	96	95	88	83
	Nu een ontheffing	4	2	9	15	4	5	12	17
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom	Nog steeds in uitkering	34	37	52	54	41	43	68	71
	Eenmalig uit de uitkering	54	49	35	36	47	47	25	24
	Draaideurcliënt: opnieuw ingestroomd	7	8	8	7	8	7	5	3
	Draaideurcliënt: uit de uitkering	6	6	5	4	4	3	2	1
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom nr werk	Uitstroom naar werk	20	22	18	17	19	22	11	8
	Uitstroom overig	39	33	22	22	33	29	16	17
	Niet uitgestroomd	41	45	60	61	49	50	73	74
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroomredenen	Aanvang studie	14	8	0	0	11	7	0	0
	Aangaan relatie	1	3	1	1	2	5	3	5
	Bereiken 65-jarige leeftijd	0	0	0	1	0	0	5	18
	Overlijden	0	0	2	3	0	0	2	6
	Arbeid dienstbetr/uitkering ziekte	33	42	40	41	36	41	38	32
	Additionele arbeidsplaats	1	0	1	0	0	1	0	0
	Zelfstandig beroep of bedrijf	0	0	2	1	1	0	2	2
	Uitkering werkloosheid	0	0	1	0	0	0	0	0
	Uitk arbeidsongeschiktheid	3	4	1	3	2	4	1	2
	Alimentatie	0	0	0	0	0	0	0	0
	Vermogensopbrengsten	0	0	0	0	0	0	0	0

	Cohort				Totaal			
	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Ander inkomen	2	3	3	4	3	4	3	4
vanuit prestart naar BBZ	0	0	0	0	0	0	0	0
Ink. Zelfst. Kunstenaar	0	0	0	0	0	0	0	0
Geen inlichtingen	28	17	23	20	27	18	20	11
Verhuizing andere gemeenten	6	20	7	11	7	12	7	9
Verhuizing buitenland	3	0	4	1	3	1	6	1
Niet voldaan aan progr. Eis	0	0	0	0	0	0	0	0
Niet voldaan aan beroepsmatige eis	0	0	0	0	0	0	0	0
Bereiken max. uitk.termijn	0	0	0	0	0	0	0	0
Overgedragen naar SVB	0	0	0	0	0	0	2	0
Handmatig overgedragen naar SV	0	0	0	0	0	0	0	0
Oorzaak partner	0	0	1	0	1	0	1	1
Andere oorzaak	8	4	13	12	9	6	10	8
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.8 Gemeente Y: herkomst naar leeftijd naar toedeling en inhoud trajecten voor het cohort 2^e halfjaar 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Traject	Geen traject gevolgd	45	48	40	58	36	45	42	65
	Traject gevolgd	55	52	60	42	64	55	58	35
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitval	Niet uitgevallen	63	66	58	69	58	63	57	58
	Uitgevallen	37	34	42	31	42	37	43	42
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Inhoud trajecten:									
Diagnose/oriëntatie	Nee	100	100	100	100	100	100	100	100
	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Scholing/aanbodversterking	Nee	91	94	88	97	87	91	87	94
	Ja	9	6	12	3	13	9	13	6
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Taal/inburgering	Nee	85	100	82	98	84	97	75	98
	Ja	15	0	18	2	16	3	25	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Nee	97	98	97	97	99	99	99	99
	Ja	3	2	3	3	1	1	1	1
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Sociale activering	Nee	91	74	89	85	90	83	85	80
	Ja	9	26	11	15	10	17	15	20
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Nee	26	24	29	17	25	16	30	19
	Ja	74	76	71	83	75	84	70	81

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Loonkostensubsidies	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	82	87	80	85	78	81	83	84
	Ja	18	13	20	15	22	19	17	16
Flankerend beleid	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
	Nee	100	100	100	100	100	100	100	100
	Ja	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.9 Gemeente Z: herkomst naar geslacht naar resultaten voor het cohort 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Ontheffing	Geen ontheffing	99	99	97	98	99	97	98	97
	Ontheffing	1	1	3	2	1	3	2	3
	Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom	Uitgestroomd	13	23	30	31	13	15	19	16
	Draaideurcliënt: weer opnieuw ingestroomd	6	8	8	9	3	3	5	5
	Nog steeds in uitkering	81	70	62	59	84	83	76	78
Uitstroom naar werk	Uitstroom naarr werk	5	10	13	15	3	6	8	7
	Uitstroom overig	8	13	18	16	9	9	12	10
	Niet uitgestroomd uit uitkering	87	77	70	69	88	85	81	84
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroomredenen	Aanvang studie	5	4	0	0	11	3	1	0
	Aangaan relatie	10	12	0	3	11	14	1	3
	Bereiken 65-jarige leeftijd	5	4	2	0	19	12	7	10
	Overlijden	0	2	0	0	0	0	0	1
	Arbeid dienstbetr/uitkering ziekte	35	39	38	39	23	34	37	32
	Additionele arbeidsplaats	5	0	0	3	2	2	1	2
	Zelfstandig beroep of bedrijf	0	4	4	7	0	2	3	7
	Uitkering werkloosheid	5	2	0	3	2	2	0	3
	Uitk arbeidsongeschiktheid	0	0	0	4	0	4	0	4
	Alimentatie	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander inkomen	10	2	2	0	6	7	2	3

	Cohort				Totaal			
	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
vanuit prestart naar BBZ	0	4	6	4	0	1	2	2
Geen inlichtingen	5	6	18	12	4	6	17	8
Verhuizing andere gemeenten	0	4	0	6	0	1	1	3
Verhuizing buitenland	0	2	2	1	3	1	2	1
Oorzaak partner	10	6	10	1	7	3	8	3
Andere oorzaak	10	8	18	15	13	7	20	18
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.10 Gemeente Z: herkomst naar geslacht naar toedeling traject en inhoud traject voor het cohort 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Extern traject	Begeleiding vanuit gemeente	45	57	30	42	49	71	48	63
	Extern traject aangeboden	51	41	68	55	49	27	50	35
	Onbekend	4	2	2	3	2	2	3	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Inhoud trajecten:									
Diagnose/oriëntatie	Nee	59	44	43	44	61	58	48	50
	Ja	41	56	57	56	39	42	52	50
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Scholing	Nee	99	100	96	99	98	100	97	100
	Ja	1	0	4	1	2	0	3	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Taal/inburgering	Nee	36	91	62	89	44	92	63	93
	Ja	64	9	38	11	56	8	37	7
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Nee	99	97	97	98	98	99	98	98
	Ja	1	3	3	2	2	1	2	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Sociale activering	Nee	89	80	77	69	77	68	75	66
	Ja	11	20	23	31	23	32	25	34
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Nee	45	35	29	20	44	35	31	27
	Ja	55	65	71	80	56	65	69	73
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Loonkostensubsidies	Nee	99	96	97	98	96	96	96	96
	Ja	1	4	3	2	4	4	4	4
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

		Cohort				Totaal			
		Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen	Allochtone vrouwen	Autochtone vrouwen	Allochtone mannen	Autochtone mannen
Flankerend beleid	Nee	98	100	97	97	97	98	98	98
	Ja	2	0	3	3	3	2	2	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.11 Gemeente Z: herkomst naar leeftijd naar resultaten voor het cohort 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Ontheffing	Geen ontheffing	100	100	98	98	100	99	98	97
	Ontheffing	0	0	2	2	0	1	2	3
	Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroom	Uitgestroomd	33	32	20	26	38	33	14	14
	Draaideurcliënt opnieuw ingestroomd	7	7	7	9	4	5	4	4
	Nog steeds in uitkering	60	61	73	65	57	62	82	83
Uitstroom naar werk	Uitstroom naar werk	7	12	9	13	9	13	5	5
	Uitstroom overig	26	20	11	13	29	20	9	8
	Niet uitgestroomd uit uitkering	67	68	80	74	62	67	86	86
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Uitstroomredenen	Aanvang studie	7	7	0	0	23	9	0	0
	Aangaan relatie	7	11	2	6	9	11	4	9
	Bereiken 65-jarige leeftijd	0	0	4	2	0	0	15	14
	Overlijden	0	0	0	1	0	0	0	1
	Arbeid dienstbetr/uitkering ziekte	21	37	41	39	25	39	33	32
	Additionele arbeidsplaats	0	0	2	2	0	0	1	2
	Zelfstandig beroep of bedrijf	0	0	4	8	0	1	2	5
	Uitkering werkloosheid	0	0	2	3	0	1	1	2
	Uitk arbeidsongeschiktheid	0	0	0	3	0	3	0	4
	Alimentatie	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ander inkomen	0	4	5	0	0	6	5	5
	Vanuit prestart naar BBZ	7	4	4	4	2	1	1	1

	Cohort				Totaal			
	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Geen inlichtingen	43	30	7	3	25	19	8	4
Verhuizing andere gemeenten	0	0	0	7	0	0	0	2
Verhuizing buitenland	0	4	2	1	0	4	3	0
Oorzaak partner	14	0	9	4	6	0	8	4
Andere oorzaak	0	4	20	15	11	6	18	13
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabel B3.12 Gemeente Z: herkomst naar leeftijd naar toedeling traject en inhoud traject voor het cohort 2005 en voor de totale bijstandspopulatie

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Extern traject	Begeleiding gemeente	21	35	40	53	20	39	51	71
	Extern traject aangeboden	76	64	57	44	79	61	47	27
	Onbekend	2	1	3	3	1	0	3	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Inhoud trajecten:									
Diagnose/oriëntatie	Nee	58	33	49	48	44	42	56	56
	Ja	42	67	51	52	56	58	44	44
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Scholing	Nee	94	100	98	99	97	99	98	100
	Ja	6	0	2	1	3	1	2	0
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Taal/inburgering	Nee	45	89	52	90	45	91	54	93
	Ja	55	11	48	10	55	9	46	7
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Zorgtrajecten	Nee	94	93	99	99	95	95	99	99
	Ja	6	7	1	1	5	5	1	1
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Sociale activering	Nee	88	84	81	71	85	77	75	65
	Ja	12	16	19	29	15	23	25	35
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Trajecten naar werk	Nee	42	22	35	28	36	21	38	33
	Ja	58	78	65	72	64	79	62	67
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
Loonkostensubsidies	Nee	97	96	98	97	95	93	96	97
	Ja	3	4	2	3	5	7	4	3
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100

		Cohort				Totaal			
		Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen	Allochtone jongeren	Autochtone jongeren	Allochtone ouderen	Autochtone ouderen
Flankerend beleid	Nee	97	96	97	99	99	95	97	98
	Ja	3	4	3	1	1	5	3	2
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100